

Veliki smo v malenkostih, in pa narodna jednakopravnost.

Ta mesec se po slovanskih in tudi nemških novinah mnogo piše in presoja o uličnih napisih večih ali manjših mest, katera imajo večino ali znatno število slovanskega naseljenja. Povod k temu razgovarjanju je dala prepoved grofa Thuna, češkega namestnika, vsled katere naj bi Praški mestni zastop prenehal postavljati o ulicah napise samo na češkem jeziku. Praški mestni svet, v katerem sedi staročeška večina, je bil pa sklenil samočeške napise zaradi tega, ker je videl, da tam, kjer imajo Nemci večino, so po ulicah samo nemški napisi; spominjal se je, da Brno, v katerem prebiva velik del Čehoslovancev, ima zgolj nemške napise, da je nemški zastop tega mesta uničil poprejšnje češke napise ter jih nadomestil z nemškimi, ne da bi bil prisiljen ponoviti češke napise. Gledé na Prago pa, v kateri je z vsemi Židi vred jedva sedmina nemškega naseljenja, se češki namestnik sezivlja na člen XIX drž. osnovnih zakonov, potem na to, da je Praga glavno mesto dežele, da sestavljajo Nemci v tem mestu znaten del prebivalstva, da so bili napisi v obeh jezikih mnogo let, in da bi napisi jedino na češkem jeziku rušili narodno enakopravnost, zajamčeno v čl. XIX drž. osn. zakonov. Mestni zastop Praški se je takoj pritožil na višo instancijo, najprej na notranje ministerstvo, in stvar pojde, če bo treba, do najvišje instance.

Čehoslovanci so se takoj spominjali analogne prepovedi v Ljubljani po bivšem deželnem predsedniku bar. Winklerju, zajedno nasprotnega vladnega postopanja v Brnu. Sprejeli pa so sezivanje grofa Thuna na čl. XIX, ker Čehi in vsi tlačeni Slovani ne želé družega, kakor ravnanje po tem členu, torej v smislu izvršenja narodne enakopravnosti. „Klub avstrijskih narodnostij“ na Dunaju je takoj vložil prošnjo na nižavstrijško namestništvo, da zaukaže v smislu čl. XIX ulične napise na Dunaju tudi na češkem jeziku, ker v tej prestolnici je prav za prav nad 300.000 češkega naseljenja. Jednako so se oglasila starešinstva raznih občin po čeških

deželah z zahtevo, da naj se napravijo tudi češki napisi poleg nemških, kakor se zahtevajo za Prago poleg čeških tudi nemški napisi.

Nemške novine, zapazivši, da Slovani znajo argumentacijo češkega namestnika porabljati tudi za se, prenehale so se takoj veseliti prepovedi češkega namestništva gledé na Prago. Začele so jo po starem običaju zasukavati drugače, da bi sezivljanje na čl. XIX gledé na Prago ne bilo primerno, da Nemci uže kot taki zaslužijo prvenstvo, da se Nemci ne morejo postavljati na isto stopinjo z drugimi narodi, da imajo oni več zasluge za državo itd. Nemški listi so se celó zopet spominjali potrebe, vsled katere naj bi se čl. XIX izvršil s posebnimi podrejenimi določbami v obliki in veljavi zakonov, ker drugače bi Slovani to, kar ugaja Nemcem, zahtevali vedno tudi za se. S tem so ti listi z nova priznali, da čl. XIX potrebuje posebne zakonite izvršitve, po njih mislih se ve da take, katera bi analogno Scharschmiedovemu načrtu, dajala prvenstvo nemškemu narodu gledé na narodnost in jezik.

Češki listi so zavrnil razun čl. XIX vse druge razloge navedene prepovedi češkega namestništva. Čl. XIX zahteva narodno enakopravnost ne le za češko glavno mesto, ampak tudi za moravsko in pred vsem tudi za Dunaj; v obče, tu ne odločuje glavnost. Tudi ne odločuje dejstvo, da je veljal kak jezik uže toliko in toliko časa, ampak jedino pravo, in če se je godila poprej krivica, mora se ona umakniti pravici. Čl. XIX se vendar ni postavil za to, da bi potrjeval stare krivice, ampak za to, da bi se jednako pravo podelilo vsem narodom v pogledu na narodnost in jezik.

Dunajski nemški konservativni list se je ponorčeval s klubom avstrijskih narodnostij, češ, da po njegovi zahtevi bilo bi na Dunaju napraviti takoj napise v jezikih vseh narodnostij tostranske polovine, torej v sedmerih; no glede na Dunaj bi ne bilo to nič čudnega, ampak jedino pravično in primerno. Drugače pa je vendar

razlika, ako bi zahtevali na Dunaju ulične napise na svojem jeziku n. pr. Slovenci, katerih je ondi le nekaj stotin, ali pa, ako zahtevajo kaj takega Čehoslovani, katerih je na Dunaju več stotisoč, in naj Nemci tajé ali pa priznavajo to istino.

Kar se dostaje stvari same, je ona načelno važna, in le zaradi načela je umeti hrup, ki je nastal v brambi od slovanske ter v upor od nasprotniške strani. Tu gre v resnici za načelo, za razsodbo v smislu prave narodne enakopravnosti, češki namestnik je s svojo prepovedjo spravil zopet v tir narodno vprašanje ravno s tem, da je za potrebo dvojezičnosti uličnih napisov v Pragi navedel čl. XIX. Vsaj za ta del ne bodo mogli tudi gledé na druga mesta razsojevati drugače, kakor za Prago, torej bodo morali jednako pravo izvrševati tudi nasproti slovanskemu naseljenju raznih mest.

Kljubu načelni važnosti, katero dobé odslej ulični napisi pomešanih mest, kaže se stvar vendar le malenkostna, in je nedostojno, da se morajo slovanski narodi boriti za njo, ko je obsežena v čl. XIX, in drugič dejanski ni vredna, da se slovanske novine bavijo takó dolgo in takó intenzivno ž njo kot tako.

Napisi slovanskih narodnostij ne uničijo in ne rešijo, in če se tudi ta točka reši ugodno, bode malo pomagala, ako Slovani ne storijo nadaljnjih korakov. Člen XIX obseza mnogo preveč, in interesi narodnosti in jezika vsakega slovanskega naroda potrebujejo mnogo več, nego da bi bilo primerno ali brez škode možno, boriti se i nadalje od točke do točke, dokler bi se takim potom ne izvršil ta kardinalni narodnostni in jezikovni člen. Kaže se, kakor da bi slovanske narode hoteli mučiti s takimi borbami, dokler bi ne opešali, in dokler bi jih z večimi silami ne premagali njih narodni nasprotniki. Vedno je le kaka malenkost, za katero se vprezajo slovanske sile, in to vselej čezmerno dolgo, in takó se tratijo leta in leta, sedaj za to, sedaj za ono stvarco. Vedno se slovanski duhovi pri tem vzgrevajo in takó svoje sile slabé. Slovanski voditelji, zastopniki in zastopi, konečno skupni slovanski narodi se takó lové, da nimajo niti časa misliti na viša stališča, na inicijative in osnovne načrte, vsled katerih bi storili v resnici znatne in odločilne korake dalje.

Prof. Masaryk, ko je bil ob slavnosti stoletnice Kollárjeve v Moševcah, in v trenutku, ki so ga z rojstvenega mesta slovaškega genija izganjali z bajonetami, obrnil se je proti zbranemu slovaškemu narodu ter rekel med drugim: „Ko bi bili mi ideje in pritožbe Kollárjeve umeli bolje, sprejeli s srcem in razumom, tu bi nas ne mogla razgnati ne žandarmerija, ne nikaka druga moč. Dá, — bodimo pravi Kollárovcí! Spominjajmo se, da Kollár je vse svoje rojake in brate vodil k temu, da bi mi Slovani konečno tudi začeli *misliti*. Začnimo vendar *misliti* in *delati*, in ne bode moči, kaktera bi nas potlačila!“

Kaj se pravi v smislu Kollárjevem misliti in delati, je našim čitateljem pač znano. Da se avstro-ogerski Slovani ne ravnaajo po Kollárjevem receptu, ki zahteva skupnih idej in jednotnega delovanja, je pa ne le znano, ampak tudi vidno. Da avstro-ogerskim Slovanom ni možno poštrevati zaslepljene neslovanske poljske frakcije, pač tudi ni treba ponavljati. Da pa tudi ostali Slovani našega cesarstva le premalo mislijo in delujejo skupno, opazujemo vsak dan, in je tudi vidno iz tega, da smo še bistveno tam kjer smo bili, ko se je svečano potrdila in razglasila sedaj veljavna ustava. Kljubu vsemu napredku, kljubu vsem „priboritvam“ niso tostranski Čehoslovani, Rusi, Slovenci in Hrvati dosegli še nikakega fundamenta, na katerem bi stala doslej zaščitana narodnost in jezik teh narodov.

Z večine imajo ti narodi vse na podstavi vladnih naredeb; zakoni kolikor jih je, ali niso izvršeni ali pa so neugodni za slovansko naseljenje, naj si bodi v dejanski večini ali manjšini kake dežele.

Gledé na narodno enakopravnost kljubu vsem dosedanjim britkim skušnjam vsi slovanski narodi dopuščajo, da centralne vlade izvršujejo člen XIX drž. osnovnih zakonov. Slovani dobro vedó, da ta člen potrebuje specijalizovanja, podrejenih zakonov, to vedó iz smisla člena samega, a vedó še posebe iz zgodovine obravnavanj o tem členu, da se je njegova izvršitev odložila na poznejše dóbe. Sedaj je uže ta člen, uže po ogerski pogodbi, v veljavi nad 25 let, a izmed slovanskih narodov ni še nobeden podal načrta, s katerim bi predlagali izvršenje čl. XIX. Jedino Nemci so predložili državnemu zboru tak načrt, in še letos so oni pro-rokovali, da ga predložijo zopet in zopet; oni jedino čakajo na priliko, da bi vtihotapili še hujše določbe, nego jih obseza Scharschmiedov načrt. Poslednjemu so se v svoj čas upirali v bivšem železnem kolobarju desnice; ali hočejo Slovani čakati na tak nemški načrt, da se bodo zopet ustavljali?

Dá, kaže se, kakor da bi Slovani bili popolnoma neplodoviti gledé na pozitivne velike zasnove; vsaj cislitavski Čehoslovani, Rusi, Slovenci, Hrvatje čakajo na take zasnove od nemške strani in kaže se, kakor da bi bili sposobni jedino za upor takim zasnovam, ne pa zato, da bi jih sprožili sami in zagovarjali jih. Slovani avstrijski ali cislitavski pozabljajo, da se postavljajo s takim postopanjem vedno le v defenzivo, v tem ko Nemci uže jedino z inicijativami jemljejo stalno mesto ofenzive. Slovani so dovolj v defenzivi zunaj parlamentov, ko se jim je braniti za vsako malenkost; v parlamentih pa imajo priliko, da bi tudi oni sprožili in predlagali to, kar je za narodnost in jezik vsakega slovanskega naroda bistveno, odločilno in najnujnejše.

Kollárjevih načel se slovanski zastopniki in voditelji ne spominjajo; drugače bi bili v Dunajskem osrednjem parlamentu uže davno izročili načrt za zakonito

izvršenje člena XIX. Tudi Čehoslovani so temu krivi, ker na to stran ne govorimo več o Poljaki; Staročehi so se dali voziti od svojega plemstva in od Poljakov; Mladočehi pa z državnim pravom zanemarjajo vse drugo. Izključno deželnoavtonomno stališče uničuje a priori solidarno postopanje v pogledu na izvršenje narodne enakopravnosti. Z jedne strani se zatrjuje potreba izvršenja narodne enakopravnosti pred izvršenjem državnega prava; z druge strani se opušča vse, kar bi podelilo isto enakopravnost z zakonitimi določbami vsem narodom, torej pred vsem doslej tlačenim slovanskim narodom.

S stališča, na katerem se boré sedaj Mladočehi, ne pridejo z lepa ne oni, ne ostali tu mišljeni Slovani do narodne enakopravnosti. Narodna enakopravnost bi se morala izvršiti s posebnimi določbami za vse narode v Dunajskem centralnem parlamentu; takó veleva smisel ustave in njenega narodnostnega ter jezikovnega člena. Drugače ostanejo najšibkejši narodi, kakor galški in bukovinski Rusi, potem istrski Slovani in vsi Slovenci, kakor še dolgo, dolgo tudi Čehoslovani moravski

in sileški do cela onemogli. Brez izvršitve člena XIX potom državnega zbora, ostane še nadalje prepuščeno vse vladi, da bode ona ta fundamentalni člen tolmačila in določevala po svojem razumu, kateri doslej ni bil in ni ugoden slovanskim narodnostim. Trajali bodo še nadalje boji za vsako malenkost v različnih pogledih.

Doba pa je prezaresna, da bi mogli slovanski narodi še nadalje vstrajati v večnih borbah, kakor se boré doslej uže jeden rod; kajti s temi borbami slabé ne le svoje gmotne in duševne sile, ampak zanemarjajo tudi svoje prepotrebno kulturno delo, in le poslednje more Slované postaviti v primerno in ugodno položeno za tekmovanje z drugimi narodi. Boj zastran Praških napisov Slované zaresno opominja k premišljevanju, niso li oni premalenkosti v svojih borbah, ne zanemarjajo li z malimi velike stvari. Ta boj avstro-ogerske Slované v obče opominja k vprašanju: ali mislijo in delujejo oni v smislu Kollárjevem? Tudi naš list ima danes od slovanskega mislilca zloženo rusko pesem, katera kaže nato, da *Slovani smo le preradi veliki — v malenkostih!*

O Obodski proslavi.

(Dalje).

V rano jutro dne 27. julija, zbrali so se na Cetinju gostje in odlični Črnogorci za pot v Obod; na kakih 40 vozeh so se odpeljali stareji, mlajši pa so jahali. Cesta prinese takoj 20 minut za Cetinjem na „Belveder“, odkoder se odpré proti jugu prostoren svet, ravan Skaderskega jezera in isto jezero, potem pa skladi visokih albanskih gorá v ozadju. Cesta, dobro izvršena, pelje po ovinkih in vedno niže in niže, in v dobrih 2 urah pripelje v nižino, na Rijeko Črnojevičev. Ob cesti smo srečevali obilico preprostega naroda, ki se je takisto hotel udeležiti svečanosti na Obodu. Knez, ki je hotel prisotne biti, dotekel in pretekel nas je z vozom sredi poti. V nižini je dolga vas ali trg Rijeka istega imena kakor voda, izlirajoča se v Skadersko blato. Nad trgom Rijeko je ob desni vode holm s cerkvijo in nekoliko večih in manjših poslopij. Ta grič je Obod, in tik cerkve je ozidje in znotraj tega ozidja so izkopali sledove tiskarne, ki je tiskala pred 400 leti „Osmoglasnik“ in druge knjige s cirilico.

Trg Rijeka in grič Obod sta bila vsa okrašena z zastavami. V četrto ure smo med streljanjem, zvonjenjem in pozdravljanjem dospeli na holm, jedni, soseben odličnjaki jahaje s knezom na čelu, drugi pa peš.

Vsuli smo se v cerkev in okolo cerkve, kjer so velike množice naroda uže čakale na svečanost. Kdor je hotel, dobil je svečo v roko, in parastos, ali mrtvaške molitve, so se pričele za pokojnim Makarijem in vsemi temi, kateri so mu pri Obodski tiskarni pomagali tiskati knjige. Molitve je opravljal episkop Nikanor; ginljivo je bilo svečano opravilo, vzbujalo je zgodovinske spomine tega preznamenitega kraja, kateri je Slovanom podelil najvažnejšo letošnjo slavnost.

Po svečanosti ogledali smo si jamo in izkopanine

Obodske tiskarne. Na licu mesta je sedaj le malo ostankov zidov in ozidja, a iz tega, da so zasnovali v tem zavetju prvo tiskarno, spoznati je še posebe težave, katere je bilo premagati pri vsej napravi. Nato pa so knez in gostje sedli k pripravljenim, v umetno senco postavljenim, bogato obloženim mizam h kosilu ali, če hočemo, k obedu. Pri prvi se je spredaj usedel knez ter je napil ruskemu carju, na kar se je slišal glasno trikratni „Ura“. Knez je tu spomnil, da je na njegovo brzojavko car Aleksander poslal brzojavno čestitko.

Sledilo je več napitnic, med njimi se ve da tudi knezu. Ta na to vstane ter s krepkim presunljivim glasom reče: „Ja podižem tu zdravico u zdravlje svijuh gosti Crne Gore; hvala Vam, draga braćo i gospodo; hvala na izrazima punim hvale i priznanja meni i mojim dragim Crnogorcima. Ja doista nijednomu svjetskomu vladaru ne zavidim; ja sam podpuno sretan sa mojim vitežkim narodom, koji je sve ovo, što vi meni danas pridjevate, sâm zaslužio i njemu, mome junačkome narodu crnogorskomu, pripada sva ova slava i hvala. U to ime kličem: Živjeli moji dragi Crnogorci, živjeli naši mili gosti“.

Te besede sprejeli so zbrani z velikim veseljem. Na to so se začeli gostje odpravljati na pot proti Podgorici, v tem ko se je knez vrnil na Cetinje. Veselilo ga je, ko so se vsi gostje odločili z Oboda potovati dalje. Poslavljal se je od njih in jim roko podajal na srečno pot.

Vse skup je trajalo na Obodu okolo 2 uri, a trenutki ondotne svečanosti, ondotnih prizorov spadajo dejanski k vzvišenim, nepozabnim.

Cesta z Rijeke Črnojeviške proti Podgorici pelje nekoliko navkreber, dalje med griči in dolinami, po

zemlji, ki spominja na naš Kras. Vročina bila je velika, a vse potovanje do Podgorice je možno označiti z malimi besedami. Gostje so doživeli svoje vrste toržestvo ali triumf, ki ga bodo pomnili vsega življenja dni. Na raznih krajih in mestih, bodisi prosto ob poti, bodisi ob krajih vasij, je narod goste pričakoval, jih oduševljeno pozdravljaj ter jim ponujal, vsiljeval, kar koli je imel v okrepčanje in razradoščenje; milo je bilo videti, kako so se dekleta in stare ženice, mladeniči in starčki podvzivali nositi vode, vina, sadja, sira tam, kjer se je dolga karavana mudila le za trenutke. A še za tak hip so potrošili zelenja okolo in okolo. Na enem kraju so goste kar tirali s ceste pod napravljeno zelenje okolo hiš; bilo je okrašeno nad nami in pod nami. Tu je bilo Lješko, in tu se nam je ponujalo sladko, ali silno ognjeno Lješko vino. Moški so z jedno roko dajali in vsiljevali gostom jedila in pijače, z drugo roko pa streljali v zrak, a streljali so tudi skupno, kakor ob naših paradah.

Oduševljenje naroda, kakor tu, bilo je nepopisno tudi v Hrvatih, na Krnjiški Kamenici, na Kokotih itd. Povsod so ponavljali: Bogastva nimamo, ali, kar imamo, od srca damo, srce imamo, in to iskreno damo. Klici: „Živili! Živili!“ so se vrstili, dokler niso vozovi izginili v daljavi.

Pred Podgorico je kraj Duklja, kjer so izkopali zidovje velike stare rimske palače, oziroma velike kopelji. Vse je zaslužen starinar Rovinskiy nacionalno razlagal gostom. Na Kruševcu so se gosti v Knježevskem Dvoru okrepili in ohladili s hladno pijačo. Bili so tudi jako potrebni ob hudem prepekanju solnca. Potem je šla pot dalje v Podgorico, katera je bila zopet prek in prek okrašena v novem mestu. Tu je čakalo goste na tisoče naroda, starešine pa so jih slovesno sprejeli ter takoj razmestili po gostilnah in zasebnih prostorih.

Od 4. ure popoldne bil je še čas, da so si ogledali posebnost staro mesto, kjer je mošeja, katoliška cerkva, in kjer je videti podrtine stare trdnjave, a tudi sedanje propadanje tega starega dela mesta, v tem ko se od levega obrežja rekice Ribnice razprostira jako pravilno in zdravo novi del mesta. V starem mestu je bilo opazovati dejanski nekoliko azijskega življenja. V Podgorici slišal si srbski govoriti, a so ti Srbi pravoslavni in muhamedanski, v tem ko so katoliki kakih 20 hiš, z večine Albanci. Vsi zatrjujejo da živé mirno in lepo med seboj. Muhamedanci so nam zatrjevali, da se čutijo svobodniše in mnogo zadovoljniše pod črnogorskim knezom, nego pod sultanom.

Podgoriška občina je na svoje stroške mesto okrasila, na večer razsvetila in priredila blizu mesta na polju gostom veliko večerjo. Velika miza za 300 sedežev dala je prostora gostom in odličnjakom Podgoriškim. Med pojedino vrstilo se je mnogo karakterističnih napitnic Gospodarju, pokojnim zaslužnim in hrabrim Podgoričanom, tudi Gladstonu, ki se je potegoval za svobodo malih, stiskanih narodov, slovanski slogi, solidarnosti, ljubavi in iskrenosti, potem tudi verski trpnosti, kakor se kaže med katoliškimi, pravoslavni in muhamedanskimi podaniki črnogorskimi, itd. Med zdravici pa so švigale visoko proti nebu rakete, goreli so na širokem polju in daleč po gorah okolo mesta umetni ognji in kresovi. Zajedno je dvojje pevskih domačih društev prepevalo lepe melodije, v tem ko so posebne skupine na prostem polju igrale in pele „Kolo“. Takó

je v oduševljenju naglo približala se polnoč, katera je opominjala goste, da drugi dan zjutraj ob 5. uri je določeno potovanje dalje proti Skaderskemu jezeru.

Zjutraj, predno so se gostje zbrali v mestu, bile so zbrane velike množice naroda, katere so se odkrivale in ginljivo poslavljale od odhajajočih gostov.

Črnogorski konjiči so nagli, in kmalu so imeli gostje Podgorico daleč za seboj, okolo in okolo daleč pred seboj pa prostrano gorovje; bili so na široki ravnini, katere je mnogo še neobdelane, kar pa je obsejane, kaže največjo plodovitost, kakor smo videli na visoki turšici, tabaku in raznovrstni zelenjavi. V selu Srpskem je bila prva postaja; tu je cerkev, katero je posvetil prvi gospodar iz vladajočega doma Petrović-Njeguš, vladika Danilo. Tu je pričakovala množica naroda goste in jih pogostila z obilnim zajutrekom. Pri cerkvi se ravno popravlja, in mnogo gostov je izročilo v prispevek primernih darov, a narod se je na tem iskreno zahvaljeval. Poslovivši se od Zečanov, prispeli so gostje okolo 10. ure do Plavnice, nekoliko hiš pri Rijeki. Zapustivši vozove in konje pri Plavnici, prišli so naši različni romarji čez polje peš do Skaderskega jezera. Tu jih je čakal parobrod; kolikor jih ni sprejel on, posedli so se v druge ladije, katere so privezali parobrodu, in tako je peljal dolgi vlak goste kaki 2 uri po Skaderskemu jezeru ali, kakor pravijo tu, po Skaderskem blatu. Takó huda vročina je bila tudi na jezeru, da niti ono ni moglo dajati dovolj hladne v ohlajenje. Vendar pa so bile skupine na ladjah, ki so prepevale veselo, dokler nismo prišli do cilja, namreč do brega na Starčevo, kjer je jezero še črnogorsko.

Starčevo je slikovit, a tudi skalovit in nekoliko strm kraj. Od daleč bilo je uže videti moške in ženske, kakor bi bili razmeščeni po vsem griču. Bili so to Albanci v narodnih lepih nošnjah, ki se v glavnih barvah razlikujejo od črnogorskih, in imajo tudi zlatenino in drugo lepoticje drugače prirejeno. Nekoliko korakov nad bregom sprejeli so goste pod zelenjem, kjer so jih krepili in hladili z jedjo, ledom, pijačo in sadjem. Albanci in Albanke so v 2 skupinah igrali Kolo in prepevali ves čas, kljub veliki vročini. Tudi tu so se vrstile kraju primerne zdravice. Poprej uže pa so si ogledali po slogu mnogo vredno cerkev, kjer je grob V. Božidara Vukovića.

Ko so se okolo 2 gostje spravili zopet na ladije, razpostavili so se domačini vseh veroizpovedanj po holmu, pa streljali dolgo, dolgo gostom na čast. Ta in drugi prizori na tem kraju bili so dostojni, da bi jih ovekovečil kak slikar-mojster. Naša fantazija je preuboga, da bi si mogla sama od sebe domisliti kaj takega.

Povrat po jezeru je bil mučen zaradi žgočega solnca, in je postal žrtva te vročine arhimandrit Petar Mižgor, iz boke Kotorske; zadela ga je kap, in na večer je izdahnul svojo blago dušo. Še v Podgorici je imel oduševalec govor, in govornik je bil izboren. Ta je bila tudi jedina nezgoda ob tem izletu.

Na Ljeskovcu v Kneževskem dvorcu je bil proti noči velik obed, ki ga je dal prirediti prestolonaslednik Danilo. Razne zdravice so završile ta odpočitek z nočjo, in gostje so se pripeljali ali prijahali uže proti polnoči na Cetinje.

Izlet na Obod, v Podgorico in na Skadersko jezero bil je poln krasnih, ginljivih, nepopisnih, nepozabnih spominov; trajal je dva dni, a vsakdo je bil zadovoljen,

da se ga je udeležil. Izmučil pa je goste takó, da jih je šlo drugi dan le malo na najvišjo črnogorsko goro, na Lovčen, od koder je ragled obsežen, razprostranjajoč se ne le na črnogorsko zemljo, ampak tudi na avstrijske, srbske, turške dežele, na jezera in morje.

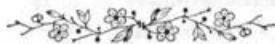
V soboto ali 29. dan julija je bila v „Zetskem domu“ predstava „Balkanske carice“. Ta igra, katero je zložil sam knez Nikola, je dolga, ima pa v samogovorih in dvogovorih polno globokih in zlatih takó zvanih sentenc in resnic. Prisotni so bili knez in vsi člani kneževga doma, diplomati in gostje; bil je slovesen večer.

V nedeljo, 30. julija je priredil profesor Zagrebškega konservatorija violonist Karbulka koncert, v katerem so bili na vrsti krasno izvršeni odbranimi komadi. Udeležili so se ga knežev dom, odličniki in gostje.

Takó so se završile črnogorske slavnosti, in gostje, izmed katerih je bilo nekoliko povabljenih k obedu v knežev dom, začeli so se razhajati, in težko je bilo poslavljenje od gostoljubnih, ljubeznivih Črnogorcev.

Iz govorov in pozdravov posnamemo v bodoče nekoliko.

Fr. Podgornik.

Iz poezij M. J. Lermontova.

Р е б ѣ н к у.

О грѣзахъ юности томимъ воспоминаньемъ,
Съ отрадой тайною и тайнымъ содроганьемъ,

Прекрасное дитя, я на тебя сморю . . .
О, еслибъ знало ты, какъ я тебя люблю!
Какъ милы мнѣ твои улыбки молоды,
И быстрые глаза, и кудри золоты,
И звонкій голосокъ! — Не правда-ль, говорятъ,

Ты на неѣ похожъ? — Увы! года летятъ;
Страданія еѣ до срока измѣнили,
Но вѣрные мечты тотъ образъ сохранили
Въ груди моей; тотъ взоръ, исполненный огня,

Всегда со мной. А ты, ты любилъ-ли меня?

Не скучны-ли тебѣ непрощенныя ласки?
Не слишкомъ часто-ль я твой цѣлую глазки?

Слеза моя ланить твоихъ не обожгла-ль?
Смотри-жъ, не говори ни про мою печаль,
Ни вовсе обо мнѣ. Къ чему? Еѣ, быть можетъ.

Ребическій разсказъ разсердить иль встревожить . . .

Но мнѣ ты всё повѣрь. Когда въ вечерній часъ,
Предъ образомъ съ тобой заботливо склоняясь,

Молитву дѣтскую она тебѣ шептала
И въ знаменье креста персты твои сжи-
И всѣ знакомыя, родныя имена [мала,
Ты повторялъ за ней, — скажи, тебѣ она
Ни за кого еще молиться не учила?

Блѣднѣя, можетъ быть, она произносила
Названіе, теперъ забытое тобой . . .

Не вспоминая его . . . Что имя? — звукъ пустой!

Дай Богъ, чтобъ для тебя оно осталось тайной.
Но если, какъ нибудь, когда нибудь, узнаешь ты его, — ребяческіе дни [чайно
Ты вспомни, и его, дитя, не прокляни!

Izvirnik.

О т р о к у.

Prihajajo sedaj spomini mi iz mladosti,
Z veseljem tajnim, s srcem polnim tihe žalosti,

Prekasno dete, jaz tu gledam ti v oči . . .
O, da ti veš, kako si milo, drago mi!
Kako so mili mi tvoji smehljaji mladi,
In bistre tvoje očice in kodri zlati,
In zvonki glasek tvoj! — Kaj ne, da govore,

Ti njej podoben si? — Kako leta beže!
Bolezni, muke so jo rano spremenile,
Pa moje misli so zvesto obraz hranile
Tu v srci mi pogledi njeni tu goré,

Gredo z menoj. A ti otrok, ti ljubiš me?

Ni sitna preveč ljubezen tebi moja,
Če ljubim ti oči, če duša je ta tvoja?

Ni lic li ogenj solze moje ti obžgal
Nikomur ne govori, da si videl žal
Ta moj in mene samega. Zakaj? Lahko ti

Vzbudiš jej srd, izvabiš še solzo v oko ji . . .

Le meni vse povej! Ko je zvečer molila

S teboj, in se pred sveto sliko naklonila,

In ti molitev je otročjo šepetala,
V znamenje križa ročice ti tu stiskala,
Ter vsako znano ali rodno si ime
Ponavljal ti za njo, — povej, ni tu li še
Za družega koga moliti te učila?
In blede morda je bila, ko govorila
Ime je, in pozabil si sedaj ga ti . . .
Ne pomni ga . . . Kaj je ime? Pusto zvūči!

Daj Bog, da to ime ostane tebi tajno.

Pa če kedaj, kakor si bodi in slučajno
Izveš ga, — otročje pomni svoje dni
In ga nikar, nikar, otrok ti, ne kolni!

C.

О т р о к у.

Прихажь сейдѣ спомини изъ младости,
Зъ весельемъ тайнымъ, съ срцемъ полнымъ тихе жалости,

Прекрасно дѣте, изъ ту глядимъ ти въ очи . . .
О, да ты вѣи, како си мило, драго ми!
Како сжъ мили ми твои смѣхланъ млади,
Ии быстре твои очница ии кудри злати,
Ии звонки гласекъ твой! Кай не, да говорѣ,

Ты ией подобенъ си? Како дѣта бѣжа!
Болѣзани, жже сжъ жъ рано спремѣнили,
Па мои мисли сжъ звѣсто образъ хранили,
Ту въ срци ми поглади иени ту горѣ,

Градъ зъ меной. А ты отрокъ, ты любишъ мѣ?

Иѣ ситна ли превѣчъ любезенъ тебѣ моя,
Че любимъ ти очи, че душа ѣ та твоя?

Иѣ лицъ ли огнь солза мои ти обжгалъ
Никомуръ не говори, да си видѣлъ жалъ
Та мой ии мене самаго. Закай? Лехко ти

Вабудишъ иѣ срдъ, извабишъ ше солза въ око иѣ . . .

Ле мене все повѣи! Ко ѣ звечеръ молила

Съ тебой ии сѣ предъ свѣтѣхъ сликъ наклонила!

Ии ти молитвъ ѣ отрочь шепетала,
Въ знаменье крижа рѣчица ти ту стискала,
Теръ всако знаю али родно си имя
Понавлялъ ты за нѣ, — повѣи, нѣ ту ли ше
За друзега кога молити тѣ учила?
Ии блѣда морда ѣ была, ко говорила
Имя ѣ, ии позабылъ си сейдѣ га ты . . .
Не помни га . . . Кай ѣ имя? Пусто звѣчи!

Дай Богъ, да то имя остане тебѣ тайно.

Па че кедай, кагоръ си бѣди ии случайно
Извѣи га, — отрочьѣ помни свои дни
Ии га никар, никар, отрокъ ти не колни!

Ламурскій.

Lepo na svetu je živeti,
Imaš li druga zvestega,
Ki srce tvoje vé uneti,
In ljubi tebe vernega,

Da moreš ž njim se veseliti,
Deliti vsako z njim gorje,
In poštenjake z njimi ljubiti,
Prezirati pa ničle vse.

Lepo na svetu je živeti,
Imaš-li milo dragico,
Da v srci plamen tebi neti,
In ljubi te srčno — zvestó.

In pot življenja bo ti gladek,
Posipan cvetjem on ti bo;
Trenutek mnogi bo ti sladek,
Da zabiš vse, kar je grenkó.

Lepo na svetu je živeti,
Zvesto če ljubiš dom in rod;
Če zanju vsi gorimo vneti,
Budi ljubezen vsak naš kot,

Da združimo se v sveto četo,
Plamti v ljubezni nam srcé,
Druhal odpadnikov pa kletó
Zavrnejo krepke roké.

In svetel dah nam tu zasije,
Ko brata bode ljubil brat,
Ljubezni plašč pa vse pokrije
Slabosti, ki so naša last.

Slovanski dan se tu zasveti,
Moči in uma sveti, dán.
Slovenec smel se bo ozreti
Po svetu prost, ne več — tlačan.

Lepo na svetu bo živeti,
Ko izpolnijo se nam želje,
Za katere znali smo trpeti,
Pripravljeni za žrtve vse.

— st —

Skupščina na Lovčenu.

(Odlomek iz zgodovinske slike: „Gorski vijenac“. — Srbski zložil *Petar Petrović Njeguš*, preložil *Fr. Gestrin*).
(Dalje).

(Izvirnik.)

Владика Данило (сам собом).

(Dalje).

Па им поче дежонски месија
Лажне вјере пружат' посланице,
Бог вас клео, погани изроди!
Што ће турска вјера међу нама?
Куда чете с клетвом праједовском?
Су чим ћете изаћ' пред Милоша,
И пред друге српске витезове,
Који живе доклен сунца грије?
Кад данашњу премислим вијећу,
Распале ме ужаса пламови —
Исклати се браћа међу собом!
А крвници јаки и онаки
Затријеће сјеме у одиву.
Грдни дане, да те Бог убије,
Који си ме дао на свијету!
Час проклињем лански по сто пута,
У који ме Турци не смакоше,
Да не варам народње надање.

Вук Мићуновић лежи близу владике, при-
тајно се као да спава, али све чује дивно.

Вук Мићуновић.

Не, владико, ако Бога знадеш!
Каква те је спопала несрећа,
Те 'но кукаш као кукавица.
И топиш се у српске несреће?
Да ли ово светковање није,
На кому си сабра' Црногорце,
Да чистиш земљу од некрсти?
И без тога ово нам је слава,
На коју се врши момци купе,
Способности своје да кушају,
Силу мишце и брзину нога,
Стријељањем да се надмашају,
И сјечењем у окладу плећа;
Да слушају божју летурђију,
И да воде коло око цркве,
Да витештвом прса набредају —
То је тајан свети јунацима,
То гвоздени срца у момцима.

Турци такве разговоре црне!
Људи трпе, а жене наричу!
Нема посла у илаха главара.
Ти нијеси саморана глава:
Видиш ове чет стотин' момчади?
Које чудо снаге и лакоће
У њих данас овђе видијесмо!
Виђаше ли како стријељају?
Ка' се града вјешто изиграше?
Како хитро грабљаху кацице?
Тек што вучад за мајком помиле,
Играјућ' се страшне зубе своје
Већ умију под грлом оштри:
Тек соколу прво перје никне,
Он не може више мировати,
Него своје размеће гинјездо
Грабећ' сламку једну и по једну,
С њом пут неба бјежи цијучући;
Све је ово некаква наука.
Без момчади ове, те су овђе,
Шест пута је још ов'лико дома;
Њина сила, то је твоја сила.
Докле Турци све њих савладају,
Многе ће се буле опрнити;
Борби нашој краја бити не ће
До истраге турске али наше.
Нада нема право ни у кога,
До у Бога и у своје руке;
Надање се наше закопало
На Косово у једну гробницу.
У добру је лако добро бити;
На муци се познају јунаци!
Изијели су крсте с Ловћена на врх црквине,
па су по врху сјели, гађају пушкама и броје
колико пута која одјекне.

Сердар Јанко Ђурашковић.

Чудне пушке, ваља мушку главу!
Свака наша шест пута одјекне,
А цефердар Томаговић-Вука,
Девет пута једнако се чује.

Сердар Радоња.

Видите ли чудо, Црногорци!
Присука' сам педесет година,

На Ловћен сам вазда љетовао,
Излазио на ову вршину;
Сто пута сам гледао облаке,
Ће из мора доћу на гомиле
И прекриле сву ову планину,
Отисни се тамо, али тамо,
С сијевањем и с великом јеком
И с ломљавом страшнијех громова;
Сто пута сам овђена сједио
И грија' се мирно спрема сунца,
А под собом муње и громове
Гледа' јеком града стравичнога
Ће с' пода мном јалове облаци.
Ал' овога чуда још не виђех:
Видите ли, ако Бога знате,
Колико је мора и приморја,
Равне Босне и Херцеговине,
Арбаније управо до мора.
Колико је наше Горе Црне,
Све је облак притиска' једнако,
Свуд се чује јака и грмљави,
Свуд испод нас муње сијевају,
А нас једне само сунце грије;
И доста је добро примарило,
Ка' је ово брдо вазда хладно!

Обр'а.

Виђесте ли чудо и знамење,
Ка' се двије муње прекрстише,
Једна сину од Кома к Ловћену,
Друга сину од Скадра к Острогу,
Крст од огња жива направише,
Ох, диван ли бјеше погледати!
У свијет га још није таквога
Ни ко чуо, нити ко видно.
Помоз' Боже јаднијем Србима,
И ово је неко знамење!

Вук Раслапчевић.

На што мјериш цефердаром, Драшко?

Војвода Драшко.

Хоћаш убит' једну кукавицу,
А ја' ми је фишек оштетити!

Вук Раслапчевић.

Немој, Драшко, тако ти живота!
Не ваља се бити кукавица,
Али не знаш, рђа те не била,
Да су оне лихери Лазареви? (цара)

Стаде велика граја на врх црквине на сје-
верној страни више језера.

Vladika Danilo (sam seboj).

(Dalje).

In mesija jame jim peklenski
Lažne vere nuditi slašćice.¹
Bog proklel vas, izrodi poganski!
Kaj bo turška vera tu med nami?
Kam li s kletvo hoćete pradedov?
S čim stopili boste pred Miloša
In pred druge srbske vitezove,
Ki živijo, dokler solnce greje?
Če se zmislim le današnje seje,
Razplamtijo straha me plameni —
Klali bodo bratje se med saboj,
In krvniki² jaki in opaki
Ženam seme bodejo zatrli.
Grdi dan, da bi te Bog pogubil,
Ki postavil mene je v življenje!
Čas prokljam lanski ste in stokrat,
Ko me Turki niso umorili,³
Da ne varam narodovih upov.

Vuk Mićunović leži blizu vladike. Pritajil se
je spečega, vendar vse dobro čuje.

Vuk Mićunović.

Ne, vladika, ako Bog ti svet je!
Kaka te je ranila nesreća,
Da tu kukaš, kakor kukavica
In potapljaš v srbske se nesreće?
Ni li radi tega danes seja,
Na katero zbral si Črnogorce.
Da nekrsti⁴ oprostimo zemljo?
Praznik tudi nam je razven tega,
Saj mladenči zbirajo se krepki,
Da pokaže vsak sposobnost svojo,
Silo mišic in brzino noge,
Da med saboj tekmuju v streljanji,
Stavijo, kdo prej pobije janjca;⁵
Da besedo čujejo nebeško
In da kolo vodijo krog cerkve.
Da z junaštvom polnijo si prsi —
To kadilo sveto je junakom,
To mladenčem srca utruje,
Molči torej s črnimi govori!

¹ Te slašćice so plaćila in darovi, kojimi jih kani omamiti
— ² Turki. — ³ L. 1701. sezidali so Zećani cerkev in izprosili od
skaderskega paše dovoljenje, da jo blagoslovi vladika Danilo. Ko
pride vladika v Podgorico, zrežejo ga Turki in vržejo v ječo. Črno-
gorci odkupili so ga čez dalj časa za 3000 zlatov. — ⁴ Izlamizma-
— ⁵ Kedar se črnogorska mladina zbere h kaki svečanosti, zabavlja
se navadno s skakanjem, letanjem, streljanjem, ali pa stavijo med
saboj, kdo z nožem na jeden mah prekolje jančje pleće. — ⁶ Pesnik
primerja črnogorsko mladino z volčiči in sokoli. Navadno začne
nositi v Črnogori deček puško z 12. letom. — ⁷ Mnoga bula
(turška žena) bo postala vdova. — ⁸ Za teh dogodkov stale so ondu

Сердар Вукота.

Што грајете, који су ви јади?
А ево сте гори него ћеца!

Вукота Мрваљевић.

Долеће ни јато јаребица,
И свакоју живу ухвати смо;
С тога граја стаде међу нама.

(Prevod.)

Žena stoće, a molće trpi mož!
Ni ga posla s poglavarjem plahim.
Saj mi nisi zapušćena glava:
Vidiš ovih pet stotin junakov?
Kako čudo jākosti, lahkoće
Videli na njih smo danes tukaj!
Videl li si, kako vsak ti strelja?
Kako vešće z žogo so igrali?
Kako brzo čepice lovili?
Da ostavi volčke le volkulja,
Že zobove znado svoje strašne
Ostriti drug z drugim se igraje. —
Ko sokolu prvo perje nikne,
Već ne more dalje mirovati,
Nego гнездо svoje on razmeće
Razdrupaje s kljunom je po slamci,
In hrešćeć ž njim pod nebo se nese.⁶
Vse to bodi nam v nekakov nauk!
Brez mladenčev ovih, ki so tukaj,
Šestkrat toli jih doma še biva;
Njihova je sila tvoja sila.
Dokler Turek vse je ovladauje,
Mnoga bula v črno se obleće;⁷
Borbi naši kraja prej ne bode,
Da pogine naš rod ali turški.
Nadeje već nimamo v nikogar,
Kot v Boga in v svoje krepke roke;
Upanje so naše pokopali
Na Kosovem v veliko grobnico.
V sreći nam je lahko hrabrim biti,
A v nesreći se kažō junaki!

Prinesli so križe z Lovćena na vrh crkvine⁸
in posedli po vrhu. Streljajo s puškami in
štejejo, kolikokrat se kaćera odjekne.

Serdar Janko Gjurasković.

Čudna puška, vredna možke glave!
Vsaka naša šestkrat se odjekne,
Toda puška Tomanović-Vuka
Devet potov se jednako čuje.

Srdar Radonja.

Vidite li čudo, Črnogorci!
Petdeseto leto sem dovršil,

Сви из грда повичу:

Пустите их, аманат ви бојжи!
Јере их је невоља нагнала,
А не би сте ни једну хватали;
Утекле су к вама да утеку,
А нијесу, да их покољете.
Пуштише јаребице, и вратише се с крстима
од куда су их и дигли.

Letoval sem vedno na Lovćenu
In pohajal na le-to višavo.
Stokrat gledal sem že za oblaki,
Ko morje so v kōpah ostavljali
In prekrili vso planino ovo,
Ozri semkaj se, ozri tićakaj,
Z bliskanjem in z velikim bobnenjem
I z grmenjem strahovitih gromov;
Stokrat na tem mestu sem sedeval
In ogreval mirno se na solnci,
A pod saboj strele in gromove
Gledal, slušal, kako se vrstijo,
Slušal toće strašne sem šumenje,
Iz oblakov se usipajoće.
Ali tega čuda zrl še nisem:
Le pogledjte, ako Bog vam svet je,
Kolikor je morja in primorja,
Ravne Bosne in Hercegovine,
Arbanije prav tića do morja,
Kolikor je naše Črnogore,
Vse pokriva jih oblak jednako,
Čuje jeka se in grom povsodi,
Strele izpod nas žarē povsodi,
A samo nas toplo solnce greje,⁹
In dovolj je dobro se uprlo,
Ker je ovo brdo vedno hladno!

Obrad.

Zrli li ste znamenje in čudo?
Krićali sta strelji dve se ravno:
Jedna švigne k Lovćenu od Koma¹⁰
Druga švigne k Ostrogu od Skadra,
Krić od ognja živega storite:
Takega na svetu še doslej ni
Nihće slišal, niti nihće videl.¹¹
Bog pomozī jadnim srbskim sinom,
Tudi to je znamenje nekako!

Vuk Raslapčević.

Kam namerjaš svojo puško, Draško?

Vojvoda Draško.

Kukavico hotel sem ubiti,
Ali žal mi bilo je streliva.

cerkvene razvaline; naš pesnik dal je zopet postaviti tam cerkev
— ⁹ Cena za ubitega človeka je znaćala sto zlatov. — ¹⁰ Vse ro-
buje, samo tu gori, kjer smo mi, je svoboda. — ¹¹ Kom, visoka
gora na vzhodni meji, Lovćen na zahodni, Skadar mesto na jugu,
Ostrog gora s samostanom na severu Črnogore. — ¹² S tem krićem
prorokuje se zmaga kršćanstva nad mahomedanstvom. — ¹³ Kr-
šćanska legenda pripoveduje, da sta Marta in Marija, ko je umrl
Lazar, storili obljubo, da bodeta vse življenje toćili in žalovali
(srb. kukati=wehklagen). Ko je Kristus obudil Lazarja, ustvaril je
kukavico, da naj mesto sester jadikuje. Isto ime, katero nosi Je-
zusov prijatelj in zadnji srbski car, dalo je najbrže povod, da je

Vuk Raslapčević.

Nemoj, Draško, tako ti življenja!
Kukavice se ne sme streljati.
Li ne znaš, da bi te rja snedla,
Da so one Lazarjeve hčere?¹³

Nastane velik hrup vrh crkvine na severni
strani nad jezerom.¹⁴

Srdar Vukota.

Kaj hrumite, kaki so vam jadi?
Evo hujši ste kakor otroci!

Vukota Mrvaljević.

Priletela jarebic je jata,
Vsako živo lahko smo ujeli,
In zato je hrup nastal med nami.

Vsi glasno kriče:

Spustite jih, talisman vam božji!
Kajti sila jih je sèm prignala
In nobene ne bi smeli vjeti;
K vam priplule so, da utečejo,
A nikakor, da bi jih poklali!

Spustili so jarebice in se vrnili s križi, odkjer
so jih prinesli.

narod spravi kukavico v dotiko s carjem Lazarjem. — ¹⁴ Tega jezera zdaj ni več.

Biserje i alemovi.

Jela udovica.

Gorom¹ jezde Jelini svatovi,
Gorom jezde med sobom govore:
„Lepa ti je sjajna mesečina,
Još² je lepša Jela udovica⁴ —
Zaludu³ joj sva lepota njena,
Kad⁶ ostavi⁷ devet milih sina
I deset⁸ g Jovu⁹ nejakoga
U povelju i u pelenama¹⁰.
Neće sini majku da⁹ pohode¹⁰,
Dok nejak Jova ne doraste
Do vranoga¹¹ konja i do sedla,
I do koplja i do britke sablje¹².
Nejaki je Jova dorasao
Do vranoga konja i do sedla,
I do koplja i do britke sablje:
Tada¹³ sini majku pohodiše¹⁴;
Svaki majci po¹⁵ žut kavad¹⁶ nosi
Mladi Jova povelj i pelene,
U čem ga je majka ostavila¹⁷.
Lepo ih je majka dočekala,

Častila¹⁸ ih do petnaest dana;
Lepo ih je majka darivala:
Svakom sinu konja i sokola,
Mladom Jovi konja i djevojku —
Ne bi l'¹⁹ Jova majci oprostio,
Što ga j' majka malog ostavila
U povelju i u pelenama.
Lepo majka sine izpratila²⁰
Preko gore preko Javorove²¹.
Kad su bili u Smiljevo polje,
Lepo su se s majkom izljubili²²,
Izljubili, pak su se razstali²³.
Al se majci to na žalost dade²⁴ —
Ona pađe u zelenu travu,
Živa pađe, s dušom se razstade.
Vratiše se devet milih sina,
Buzdovani²⁵ raku izkopaše,
A sabljama sanduk²⁶ načiniše²⁷;
Čelo²⁸ glave ružu usadiše,
Niže nogu vodu izvedoše,
Okolo vode jabuke sadiše²⁹:

Ma kako bili razdijeljeni, na kulturnom
polju možemo i moramo biti složni

Tko je mladjan, nek³⁰ se ružom kiti³¹,
Tko je žedan, neka vodu pije,
Tko je bolan, nek jabuke jede.³²

Divni dari...

Majka šćercu³³ na večeru zvala³⁴:
„Hodi, šćerco, da mi večeramo.“
Srdito joj šćerca odgovara:
„Večerajte, mene ne čekajte;
Nije meni do vaše večere,
Već je meni do moje nevolje.³⁵
Jer sam čula, ženi mi se dragi.
Bud' se ženi, zlosretno mu bilo,
Što³⁶ i mene ne zva³⁷ na veselje.
Divne bih mu ponijela³⁸ dare:
Tri jagluka³⁹, tanka bokčaluka,
I suviše⁴⁰ tri kite cvijeća:
Jednu kitu nevna cvijeća,
Da on vene iz srdašca svoga;
Drugu kitu tratora⁴¹ cvijeća,
Da on traje⁴² u jadu godine;
Treću kitu maka⁴³ bijeloga,
Da se smakne⁴⁴ s ovoga svijeta⁴⁵.

¹ Gorom — abl. viac. — v. u 5. br. op. 72. — ² „Narodne
junacke pjesme, kako se pjevaju uz gusle, imaju čisto trohejsko
mjerilo; ali kad se čitaju što-kavskim naglasom, izlaze vrlo riedki
deseterci čisto trohejski, a mnogi glase kao da su bez odredjena
ritma.“ — ³ još (jošte, još) = še. — ⁴ Ima li u Homera takovih
opisa ljepote? — V. u 1. br. op. 2. („Djevojka je krajem gore
stala, Sva se gora od nje lica sjala“) — v. u 24. br. pr. god. 6p.
9. sub „Porod Kraljevića Marka“. — ⁵ zaludu — uzalud — zaba-
dava — naprazno — zahman (zaman). — ⁶ kad, kada — ko (cum).
— ⁷ ostavi-ao. (je ostavila). — ⁸ Jovu — nom. Jova — v. 10. i
13. stih. — ⁹ neće... da pohode = neće (ne će) pohoditi. — ¹⁰
pohoditi (po-hoditi = sd-ire) — posjediti = obiskati (ob-iskati
= be-suchen). — ¹¹ vran — crn (prspd. niger-ater). — ¹² dorasti
do čega — do vranoga konja — do bojna konja — do sedla —
do sablje — do koplja itd. — ¹³ tada (ta-dan) — tedaj (takrat,
onkrat). — ¹⁴ pohodiše-ao. (pohodili so). — ¹⁵ Svaki (t. j. sin)
majci po žut kavad nosi — ne: Svaki majci jedan (ein) žut kavad
nosi. — ¹⁶ kavad, odjelo, ruho, halja. — ¹⁷ ostaviti = zapustiti.
— ¹⁸ častiti — štovati = pogostiti odličnim načinom. — ¹⁹ Ne bi
l' — ne bi li — ob... nicht. — ²⁰ izpratiti (popratiti) — spremi-
ti. — ²¹ Preko gore preko Javorova — prspd.: Na ubavu polju na
Kosovu. — ²² izljubiti — poljubiti. — ²³ razstati se (Abschied
nehmen) — v. u 5. br. op. 52. — ²⁴ dade — da. — ²⁵ buzdovani

(Streitkolben) — buzdovanima — abl.-instr. — ²⁶ sanduk — škrinja
— kovčeg — sanduk mrtvački (Sarg). — ²⁷ vratiše (vrnuše) se...
izkopaše... načiniše (narediše) — aoristi vratili [vrnuli, vrnili] su
[so] se... izkopali... načinili [naredili]. — ²⁸ čelo glave — više glave
(„Više moje glave Ružu usadite“ — v. u 14. br. „Tri tuge“). — ²⁹
usadiše... izvedoše... sadiše — aoristi — v. op. 27. — ³⁰ nek —
neka — naj. — ³¹ V. zadnje dvie kitice elegije „Tri tuge“ u pred-
zadnjem broju: „Više moje glave Ružu usadite, Niže mojih nogu
Vodu izvedite: koje mlado prodje, Nek se ružom kiti, koje l' staro
prodje, Neka žedju gasi“. — ³² Sadržaj te pjesme sjeća nas na
„Smrt Hasan-aginice“. — ³³ šćerca, ćerca, hćerca, kćera, kći, hći
(hći). — ³⁴ prspd.: tri djevojke cveće posejale — Djevojke su bo-
stanj posadile — Djevojka je cvijeće sadila — Majka Božu jutro,
veće kara — Dva cvijeta u bostanu rasla — Dilber-Mara izgubila
dragog — Djevojka junaku prsten povraćala — Majka Marn preko
mora dala — Majka Marn kroz tri gore zvala — Majka sina svoga
svjetovala — v. u 2. br. op. 2. — prspd. u 5. br. op. 21. — ³⁵ v.
u 14. br. op. 4. i 5. — ³⁶ što=quod (da, jer, ker). — ³⁷ ne zva
(nezvao, nije zvao). — ³⁸ ponijela (poniela) — ponesla. — ³⁹
jagluk = rubac (kojim se otire pöt). — ⁴⁰ suviše — vrhu toga — k
tomu — još. — ⁴¹ trator = Tausendschön. — ⁴² trajati godine —
boraviti godine (zubringen). — ⁴³ mak = Mohn. — ⁴⁴ smaknuti —
smaći se = sich packen. — ⁴⁵ Jednu kitu nevna cvijeća, Da on
vene iz srdašca svoga; Drugu kitu tratora cvijeća, Da on traje
u jadu godine; Treću kitu maka bijeloga, Da se smakne s ovoga svi-
jeta — v. u 11. br. op. 2. Priredio Dr. Trnoplesar.

Kraljevič¹ Marko i orao.²

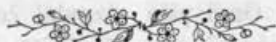
Leži Marko kraj³ druma⁴ careva,
Pokrio se zelenom dolamom⁵,
Po obrazu srmajli-maramom⁶;
Čelo⁷ glave koplje udario⁸,
Za koplje je Šara-konjic⁹ svezan,
Na koplju je sura tica¹⁰ orle¹¹,
Širi krila, Marku čini lada¹²,
A u kljunu nosi vode ladne¹³
Te zapaja¹⁴ ranjena¹⁵ junaka.
Al besjedi iz gorice vila:
O Boga ti, sura tico orle,
Što je tebi dobra učinio,
Učinio Kraljeviću Marko,
Siriš krila, te mu činiš lada,

I u kljunu nosiš vode ladne,
Te zapajaš ranjena junaka?¹⁶
Al besjedi sura tica orle:
„Muči,¹⁶ vilo, mukom se zamukla,
Kako m' nije dobra učinio,
Učinio Kraljeviću Marko?
Možeš znati i pametovati:
Kad izgibe¹⁷ vojska¹⁸ na Kosovu
I obadva cara poginuše¹⁹,
Car Murate i kneže Lazare²⁰,
Pade²¹ krvca²² konju do strmašca²³
I junaku do svilna²⁴ pojasa,²⁵
Po njoj plave konji i junaci,
Konj do konja, junak do junaka.

Možeš znati i pametovati,
Tu izgori varoš²⁶ na Kosovu,
I izgori kula²⁷ Adžagina.
Ondje bili moji orlušici²⁸
Pak ih skupi²⁹ Kraljeviću³⁰ Marko,
On ih skupi u svilna njedarca,
Odnese³¹ ih dvoru bijelomu³²,
Pak ih rani³³ čitav³⁴ mjesec dana³⁵,
Čitav mjesec i nedjelju³⁶ više,
Pak ih pušti³⁷ u goru zelenu;
Sastadoh³⁸ se s mojmi orlušici:
To je meni učinio Marko³⁹.
Spominje se Kraljeviću Marko³⁹
Kao dobar danak u godini⁴⁰.

¹ v. u zadnjem br. op. 1. — ² orao — oral — orel. — ³ v. sub. „Biserje i alemovi“ u 1. br. t. god. op. 19. — ⁴ drum, velika cesta (cesarska cesta, Heerstrasse). — ⁵ dolama = Dolman. — ⁶ srma — čisto srebro, srmajli — srebren; marama — rubac; srmajli-marama — rubac izvezen srebrom. — ⁷ čelo v. u današnjem broju sub „Biserje i alemovi“ op. 28. — ⁸ udario — to jest: u zemlju. — ⁹ Šara-konjic — Šarac (šarac) — v. u 2. br. t. god. op. 20. sub „Mladost Kraljevića Marka“ — v. u 14 br. t. g. op. 1. sub „Biserje i alemovi“. — ¹⁰ tica — ptica. — ¹¹ orle — vok. mjesto nom. — ¹² lad = hlad (senca) — v. u zadnjem broju op. 21. sub „Biserje i alemovi“. — ¹³ ladan = hladan — v. op. 12. — ¹⁴ zapaja — napaja. — ¹⁵ ranjena junaka — mjesto: ranjenoga junaka — v. u zadnjem br. op. 23. sub „Biserje i alemovi“. — ¹⁶ mučati — molčati (prsp. vuk — volk, puk — polk, dug — dolg).

— ¹⁷ izgibe — ao. — ¹⁸ vojska = Heer (rat = Krieg). — ¹⁹ v. op. 17. — ²⁰ v. op. 11. — ²¹ v. op. 19. — ²² krvca (krv-ca) — krv — kri. — ²³ strmašce — diminutiv od strmen, -a — ono željezo, u koje jahač noge meće (Steigbügel). — ²⁴ svil-a-n, svil-n-a, svil-n-o = svil-en, svil-ena, svil-eno (prsp.: med-a-n, med-en, zlat-an — zlaćen). — ²⁵ pojas = pás. — ²⁶ varoš = grád (mesto). — ²⁷ kula = toranj (Thurm). — ²⁸ orlušici — orlići. — ²⁹ skupi — aorist. — ³⁰ v. op. 20. — ³¹ v. op. 29. — ³² dvoru bijelomu — bez prepozicije — prispd.: idem kući, domu. — ³³ rani = hrani — v. op. 12. — ³⁴ čitav = cieli (cio). — ³⁵ Ne kaže se: Bio sam jedan mjesec u Zagrebu (einen Monat, un mese), nego; Bio sam mjesec d ná (godinu dana itd.) u Zagrebu. — ³⁶ nedjelja = a) nedjelja, b) čedan (tjedan, teden). — ³⁷ v. op. 31. — ³⁸ v. op. 37. — ³⁹ v. 21. br. pr. god. — ⁴⁰ v. u 7. br. op. 49.

Велики мы, о томъ не сомнѣваемся;
Велики и пространствомъ и числомъ!
Вѣковъ уже мы много подвигаемся:
Великъ и духа нашего подъемъ!

Толкуемъ мы о томъ себѣ и говоримъ,
Что, правда, мы ушли ужь далеко.
И быстро просвѣщаемся, впередъ снѣшимъ:
Довольни мы теперь, и какъ еще!

Велики мы, великъ славянскій нашъ народъ,
Толкуемъ все мы мудро иногда,
И будто даровитѣ мы всѣхъ породъ,
Охотно то мы слушаемъ всегда.

Посмѣиваются сосѣди добрые,
Славянъ великихъ мудро насъ гнетуть,
Землицы наши забирають лучшія:
Въ баранный рогъ готовы насъ согнуть!

А мы спокойны къ небу высоко летимъ,
Живемъ отдѣльно, каждый для себя.
Хоть мы взаимности славянскій и хотимъ,
Но не хотимъ трудиться для нея!

И несогласіемъ мы у себя живемъ!
Вертяся въ маленькихъ своихъ кругахъ
Велики мы въ воображеніи своемъ,
Велики, мудри развѣ въ мелочахъ!

Фр. Целестинъ.

Dobre voljice . . .

Dolce et decorum . . .

Kol je sladko, koli dično
Umrijeti za svoj dom! —
Živjet, brajne, više vriedi,
Za svoj mili, dragi dom.

Sreća i bieda.

Pod nebese sreće ima mnogo,
Crne biede trista puti više —
Kriv je tome usud hudi mnogo,
Ljudska zloba trista puti više.

Odgovor pobratimu.

Ja ti znamem i vrline tvoje
I grijehe bolje nego svoje —
Drugom svatko sudija je strogi,
Maná sebi ne brojeći mnogih.

Umro ili usnuo?

Dal' je umro Kraljev Marko,
Ili samo usnuo?
Samo usnu — al i mrtav,
Ipak bi se prenuo.

Gdji M. V. L.

Uma jesi vilinskoga,
Prijan tebe s toga štuje;
Sreca jesi angjelskoga,
Još te više s toga štuje:
Al si zečje eneržije,
S toga ti se samo smije.

Marici.

Da l' ga čuješ, Marice,
Ne znala ga tuga,
Kako li se ruga
Usred naše Gorice?

Neka, neka, sejice,
Svoje ruži time,
Tvoje slavi ime —
Blago tebi, Marice!

Nekomu bedaku.

Ti si rekò, sunce da je mrko,
Sofroniskov da je bio lud,
Akil da je na biciklu trkò,
Sveti Ciril, da je bio jud —
To su čuli dobri ljudi,
Pak su rekli: „Dobro sudi“.

Dr. A. pl. Budisvoj.

Iz Krčevinskih potočnic.

ELEGIJA.

Бы грозны на слезахъ — попробуйте на дѣлѣ.
Пушкин.

Mnogo besed, a zakaj? Čemú besedičite vedno?
Kaj pretresujete stvar, ki o njej pojma vam ni?
Dà, govori se lehkò, a kedar je treba na delo,
Hitro ne gibljete se, križem držite roké.
„To je takó, to takó, a ne bi takó smelo biti,
Naj preinači se vse, kar do sedaj ne veljá.
To in to stoji denar. Čemú nam toliko potrata?
Stroškov množina je to. Kje bo denar se jemal?
Trebali nam je imeti povsodi narodna društva?
Saj ne pomagajo nič; zlati v njih le trati se čas.

Čitaj vsak zá se domá. Po kaj bi v čitalnico hodil?
Časa li rabit zamán, ki je zeló dragocén?
Delaj, pripravljaj za sé, iz svoje zajemaj vsak sklede,
Glejte, saj vsak svetnik k sebi obrača roké!
Káko lehkò vam iz ust tekó ostrozbadne besede!
One so jasen dokaz, káko je plitev vaš um,
S čini se hvalite, hvale nikake pa samo z jeziki,
Čin nam pokaži možá; jezik sam malo veljá.
Slab je, in slab bo značaj, kdor ostrim jezikom veruje,
Ki ne pomagajo nič, ljudi krmeč le z lažmi.

Božidar Flegerič.

Malo kritike.

(Konec).

V tem slučaju je tehtal g. urednik razloge zlasti po osebah in njih veljavi (Kosar, Marn, Lendovšek). V drugem slučaju je štel glasove: pr. VI. št. 1. na platnicah pod zaglavjem: „Ime za novi denar“. Ondi piše uredništvo: „Na platnicah št. 12. l. l. smo prosili naročnike svetov, kako bi se imenoval „Heller“ po slovensko. Dobili smo skoro jednako glasov za *belič* kakor za *vinar*. Med tem je izšel državni zakonik, ki objavlja zakon o novi veljavi (novem denarju). Ta ima besedo *vinar* in v oklepu *belič*. Potem takem je stvar skoro določena, oblasti bodo rabile *vinar*. No, ako je uredništvu po državnem zakoniku stvar uže skoro (tedaj popolnoma vendar ne!) dognana, ne vem, čemu je bilo treba, nadlegovati naročnike? Samo počakati je bilo treba, da izide drž. zakonik. Dalje je ondí čitati: „Torej mislimo takó: *Vinar* nam bode „oficijelni“ izraz za novi denarčič, a *beliča* nikdar ne pozabimo in ga rabimo v pomenu najmanjšega dela bodisi v domači ali ptuji veljavi“. No priznavam, da s tako „milobo“ bo urednik lahko izhajal z vsem svetom v jezičarskih vprašanjih in se ne zameri ni na desno ni na levo: „Dajte cesarju kar je cesarjevega, in narodu, kar je narodovega!“

Med razlogi za sklanje Slomšek, Slomšeka navaja se tudi ozirek na „blagolasje“. S tem činiteljem računa „Dom in Svet“ tudi še drugod; n. pr. čeda in čreda „se mu glasi oboje lepo, prav lepo: a grdo je v slovenščini, če se deva glagol na konec stavka“. Da bi nam gosp. urednik le ne zamolčal povedati vzroka, zakaj je ono

lepo in to grdo. Po naravnem zakonu menda ne; kajti tujcu, ki se še le uči slovenščine, bode se menda oboje zdelo jednako lepo ali grdo, ako ga učim „Pastir je izgubil čedo v gozdu“ ali pa „Pastir je čredo v gozdu izgubil“. Kje je tisto objektivno merilo, po katerem določim, kaj je lepo in kaj nelepo v jeziku? Menda se nikjer ne greši s pojmovi „lepo“ in „grdo“ toliko, nego kedar se nestrokovnjaki začno prepirati o lepoti tega ali onega jezika, tega ali onega narečja, te ali one oblike, prav tako kakor če se zbesedijo o lepoti tega ali onega imena ali priimka. Ne ngovarjam, da bi se ne utegnili s strogo muzikalnega stališča govoriti o večji ali manjši blagolasnosti tega ali onega jezika in narečja ali izraza in besede; toda učenjaku, ortoepiku in stilistu je to lepo, kar je prav, lajikom pa v obče to, čemur je privajeno njegovo uho, afektovanim lajikom pa nenavadne oblike in izrazi. Strokovnjak pa s takimi imponderabilijami, kakor „grdo“, „lepo“ itd. ne more računati.

Da se nekje (VI. 188) graja *ženskima*, češ da bi se moralo glasiti *ženskama*, to bodi samo mimogrede opomnjeno.

Jako čudno se kaže, kar se očita (VI. št. 3) Levstiku, češ da se je do živega urezal(!), ko je zapisal nemčizno „zatrakuje“¹⁾; čudno, pravim, tudi tedaj, ako bi

¹⁾ „Med Levstikovimi besedami in oblikami je marsikatera taka, da bi se dalo govoriti o nji. Na str. 109. (IV. zvezka) namreč. Opazka piščeva) sem našel besedo „zatrakuje“: „Tudi naj si zapo-

bilo dognano, da je *zatrakovati* isto, kar *zatrucati*. Treba namreč pomisliti, da je Levstik to napisal l. 1858!

Za *poduk* nasproti novotarki *pouk* se je bil razgrel uže pok. F. M. v „Dom in Sveta“ IV. letnika („Beseda — kje si?“), a bil zavrnen rezko v podlistku „Narodovem“. No g. urednik „D. in Sv.“-ov, ki pozna vse razloge naših jezikoslovcev, vé gotovo tudi o tej pravdi. Ali on je še vedno neveren Tomaž²⁾. Svetujem mu pa vendar, naj dotični odgovor čita še jedenkrat; morda da mu sedanje mnenje vendar le malce omaje. Razlogom, ki se nahajajo ondi v „Narodu“, bi jaz dostavil še te: Res, da piše Dalm. „podvižati“ in podvčiti“ t. j. podučiti, ali dokazati bi stoprav trebalo, ali je res ta izraza zajel iz naroda, („Bila je torej ta sestavljena uže tedaj znana in v rabi“) ali ju ni ravno sam Dalmatin še le „zapljunil“ (kakor bi rekel Levstik) v knjigo. Saj je Kopitar bistro opazil o Trubarju (in isto velja o njegovih mlajših vrstnikih), da je bil izšolan čisto nemški in da mu je sama verska uduševljenost potisnila pero v roke, a preprosti Kranjci, ki ne bivajo ob veliki cesti, da govore tako čisto slovenščino, kakor jo more le najbolj notranji slovanski rod (Briefwechsel zwischen Dobrowsky und Kopitar, str. 10.). Ako je „podučiti“ Dalmatinova in ne narodova spaka, braniti se je moramo takisto, kakor se branimo protestantskega „lebna“, „člena“ in drugih takih lepotic. Sicer pa je glavno dokazilo g. uredniku ta-le stavek: „Če je narejen „poduk“ po „*unterweisen*“, narejen je še bolj „*pouk*“ po „*belehren*“. Toda tu se je g. urednik „živo urezal“. Uže „Narodov“ podlistkar je omenil, da se „*poučiti*“ in nje izpeljanke nahajajo i v starislovenščini i srbščini, a da zastonj ondi iščeš *podučiti*. So li tudi uže stari Slovenci in Srbi šli za svoj „*poučiti*“ k Nemcem po „*belerengo*“ kali? In če je „*poučiti*“ še bolj po nemškem „*belehren*“, kakor „*podučiti*“ po „*unterrichten*“, kaj pa potem „*potolaziti*, „*poboljšati*, „*pohuj-*

mnijo, da ves moj sestavek v „Novicah“ ne zatrjuje družega, kakor itd.“ Ali se ni Levstik tukaj do živega vrezal? Pri nas pravimo prav v istem pomenu: „Dobro mu je zatrucal“, t. j. dobro mu je zabičal ali ostro povedal. Zatrucati pa je nemškega izvira.

²⁾ *Poduk* in *pouk*. Nekdaj smo pisali samo „*poduk*“ in „*podučiti*“. Pred kakimi desetimi leti so začeli pisati „*pouk*“, češ, „*podučiti*“ je narejen po nemškem „*unterweisen*“, „*unterrichten*“. Res, pisali smo kar z večine „*pouk*“, da bi nam ne očitali nevednosti. Vendar sem vedno dvomil, ali je „*pouk*“ res boljši in pravilnejši kakor „*poduk*“. Mislim, da je narobe. Če je narejen „*poduk*“ po „*unterweisen*“, narejen je še bolj „*pouk*“ po „*belehren*“. Pri Dalmatinu čitamo za „*unterweisen*“: „*podvižati*“; vendar piše tudi on „*podučiti*“. Bila je torej ta sestavljena uže takrat znana in v rabi, pač ne skovana šele po omenjenem vzgledu. Zato mislim, da dajmo „*poduku*“ brez skrbi domovinsko pravico, katero smo mu kratili brez razloga

šati, pokyariti?“ Seveda vse po nemškem narejeno: „*besänftigen*, „*beschädigen*“ itd.

Dovolj tega! Mislim, da je dokazano, da s takimi jezičarskimi opomnjami, dasi z milobo prekuhanimi, ni ustrezno nikomur, najmanj pa stvari sami.

Sploh bodi stvar to pot skončana; o priliki morda zopet kaj. Če je g. urednika „Dom in Sveta“ morda zbodla tu ter tam kaka preostra beseda, naj se spomni zopet zaglavnih granesov ter naj pomisli, da taka čast — tako obilen razgovor — je zadela še malokaterega živega Slovenca. A ne bode nam žal potrošenih besed, ako se nam posreči z njimi uveriti tudi g. urednika samega, da je v svojem listu s svojim slovstvenim delovanjem malce zavozil poleg vse svoje vedoželjnosti in mnogovednosti ali morda ravno zbok njiju. Hoteli smo dokazati, in mislim da smo, da od mnogovrstnosti in poljudne universalnosti pa do razcepljenosti, površnosti in vihravosti je dostikrat samo jeden korak. Dosežen pa bi bil naš namen, ako krene g. urednik zopet na ono pot, katero je hotel, kakor je bilo videti, ubrati s početka. Kako lepo je bil pričel orati ledino modroslovne stroke! Gojili smo o tem slovstovanju najlepše nadeje! Ako pa g. urednika mika slovenistika — in nekoliko slovenista bi moral biti vsak pisatelj te ali one stroke — naj se jej udá, ali ondi naj se zatopi in zaglobi vanjo, in uverjeni smo, da poleg svoje bistroumnosti in železne vstrajnosti kmalu prekorači meje diletantstva in si pribori odločilno besedo. In tu je še posla dovolj zanj, in za mnoge druge za mnoga, mnoga leta!

Morda se mi bode ugovarjalo: „Urednik, zlasti ilustrovanega lista, ne sme veliko pomišljati, o čem da bode pisal, on je nekako „*Mädchen für Alles*“; sedaj treba tu, sedaj tam kako luknjo zamašiti, sedaj o tej ilustraciji, sedaj o oni poslani knjigi izpregovoriti nekaj besedic“.

Preveč čislam moža in njegove zmožnosti, da bi mu privoščil, da bi se pogreznil in potopil v tem — recimo kar naravnost — rokodelskem poslu. Tega opravljajo lahko tudi druge sile „*minorum gentium*“, kakoršnih je g. uredniku gotovo na razpolaganje vsaj nekaj. — Ko je bil Goethe uže zaslovel po „*Götzu*“ in „*Wertherju*“, pozvan je bil, kakor je znano, na Weimarski dvor, ali je ondu v razkošnih veselicah se pomehkužil tako, da je spisal nekaj rečij prav srednje vrednosti, med njimi tudi žaloigro „*Clavigo*“. Tedaj ga je posvaril vojni svétnik Merck, malce rezek in robat, ali odkrit mož, tako-le: „Take brozge ne smeš več pisati; to znajo drugi tudi.“³⁾

³⁾ Solch einen Quark mußt du künftig nicht mehr schreiben das können die Anderen auch.

D O P I S I.

Iz Rusije, koncem junija.

Preteklo je 30 let, kar so začeli seliti se na Voljni Čehi. Do sedaj se je nabralo čeških naselbin do 63, katere štejejo skupaj okoli 20 tisoč duš. Zemlje so si nakupile okoli 36 tisoč desetnin ter jo obdelujejo po arendnem pravu svojstvenosti. Oziroma političnega prepričanja ruske oblasti hvalijo lojalnost čeških naselbin, kar je po mojem nekako čudno, kajti v predelih ruske države snovati kako Čehijo, bilo bi ne samo smešno, pač pa bi bilo tudi neumno. Po takem bi Poljaki ne bili osamljenci med slovanskimi plemeni. Čehi nikoli ne postanejo gibki Poljaki, pač pa čvrsti Rusi. Temu v dokaz je ruska šola i pravoslavje, katero se je med njimi popolnoma ukoreninilo. Šolsko delo je bilo do 1887. l. občinsko, domače, češko; sedaj pa je prešlo v vedenje splošno, državno, ministerstvo narodne prosvete. To zblížanje čeških poselbin z ruskim naseljenjem ni ostalo brez dobrih posledic. Asimilacija dveh slovanskih plemen se vrši bistro (naglo), i to najbolj blagodaré češkim učiteljem, kateri jej ne prečijo, pač pa jo pospešujejo. I samo to je umno i prebrisanih čeških naobražencev dostojno.

Amerika, ali prav za prav židovski agenti so tudi poljskemu prostoljudinu zmotili glavo. Potegnili se jih je cela rida v daljnjo srebronosno Argentino. Ni dobri soveti prijateljev, ni skrbni opomini vlade nič niso pomagali: vsak je svoje sreče kovač. To broženje trajalo je v ruski, še bo j pa v avstrijski Poljši nekoliko let k redu. Veči poljski listi pošiljali so celo svoje dopisnike v daljnje kraje, da bi ad oculos prepričali se o novem blaženstvu svojih sorojakov. Ali namesto raja so tudi v Ameriki našli, če ne pekla, pa vsaj revščino in nevzgodo, od koje so bežali iz svoje domovine.

Prihajale so izza morja žalostne slike blagostanja amerikanskega, katerim so pa verjeli se ve da le ti, kojim do Amerike ni bilo devete brige. Za slikami so pa v poslednjih časih začela prihajati še bolj očevidna argumenta ad homines: vračajo se iz Amerike sami preseljenci celimi krdeli. „Nov. Vrem.“ poroča, da je tako krdelce vrnivših se Poljakov odrinilo nedavno na Kavkaz, kjer jim je ruska vlada nadelila plodородno zemljo. To bo torej na ruskem Kavkazu prva poljska naselbina, dá, sploh v notranjo Rusijo do sedaj Poljaki dobrovoljno niso marali, sila pa menda kola lomi, i lačni se tudi ruskega kolača ne branijo... Kak kruh bo iz te moke, pokaže nedaleka bodočnost. Meni pa se uže sedaj zdi, da pomimo ovsenjaka, da i to plesnjevega, iz nje ne bode prav nič, če novi poljski naseljenci na ruskih tleh, tudi na kavkaških planinah, ne pozabijo svoje stare pesmi: „Ješče Poljska ni zginola!“

Iz turške Armenije pa je 20 družin prešlo na so-sedno rusko zemljo. Zapustile so svoje domačije, dasi jim je bilo domače gospodarstvo sploh v poredku; celo

zasajena polja jih niso udržala. Iz tega je pač vidno, da jim je turška pravica nemalo nasolila. Turška vladna poročila povsod zasledujejo izdajo i vsemu svetu trobijo o rovarskih namenih Armencev. Dolžé jih separatizma i teženja k armenski samostalnosti pod pokrovom neke zaoblačne „velike Armenije“. V velikih središčih se ve da tudi v danem slučaju ni dima brez ognja; no mala seljenja iščejo si najbrže prosto znosnega žitja — bitja, ni več, ni manj, katero se jim smehlja iz pograničnih ruskih okrajin. Kajti trudoljubje si res nahaja pod ruskim žezlom mogočno obrano i podporo; da je pa armensko pleme podvzetno i marljivo, o tem pač nagledno svedoči cvetoče blagostanje armenskih zaselbin na našem divnem Kavkazu.

Torej Čehi, Poljaki, Armenci, pa še od Jekaterine II. premirovani Nemci i Židje! A Rus, kam se ta postavi? Rus beži iz „tesne“ mu evropske domovine v bolj privoljne, bezpredelne sibirskie planjave. Vlada se je dolgo protivila temu narobe-preseljenju narodov, lani pa mu je ustopila i ga osvetila celo zakonom. To premikanje i zmešavanje raznih narodnostij se ve da ne ostane brez važnih narodopisnih i gospodarsko-državnih posledic za rusko carstvo; ali te posledice so sedaj še v oblakih predpoloženij, i v nekoliko vrsticah jih ne izraziš. Zabeležimo samo, da se je izključna privilegija na rusko dostojanstvo začela izpodmikati vražjim elementom na prid bratskih ruskemu narodu žiljev. No ruska vlada tudi sorodnim plemenom nemnogo verjame. Vsaj nedavno je počila novica, da ministerstvo notranjih poslov te srenje, katere so zaseljene le jednorodnimi, inozemnimi narodi, bodisi Čehi, Poljaki, Bolgari ali Nemci, skoro razkosa tako, da k inorodcem primaknejo tudi nekatere čisto ruske občine.

Мѣра безспорно цѣлесообразная, но на дѣлѣ трудно прижизненная, smisel koje se ve da je dobro vam znano: divide et impera.

Božidar Ivorcov.

Iz Švice.

„Švajca visoke goré“, (namenjen slovanskim germanizatorjem in latinizatorjem, kateri niso še zadovoljni, da je izgubil slovanski narod uže 1/2. nekdanje svoje zemlje, ob jednom pa tudi v spodbudo mlajšim silam, ki se bavijo zgodovinskimi in etnografskimi preiskovanji).

Kollár sledil je v svojih delih stare Slovence (Wenden, Winden, Wanden) samo v benečanskem krajstvu do And (Andes, Vandes), rojstvenega kraja Vergiljevega in do Padove (Padua, Ptuj), rojstvenega mesta Livijevega. Češki arheolog Šembera pa je šel po tem sledu v Tirolu do „Pusterthala“ (Pustega dola) in do „Pitschgaua“ (Windisch gau), katerega prebivalstvo se razlikuje še danes od ostalih Tirolcev. Bolj proti za-

padu, to je v Švici, pa ni iskal nihče sledu po starih Slovencih, vsaj kolikor jaz znam. Ne da bi bil ravno iskal takega sledu, naletel sem letos o svojem bivanju v kantonu Graubünden in Glarus na prikazni, ki so vsekakor arheološki zanimive in to: I. Jedna izmed glavnih rek tega ozemlja nazivlja se *Reuss*. Primerjaj: a) Reuss, nemška kužeževina na germanizovani zemlji severnih Srbov; b) nemški oficijalni izraz *Reussen* namesto *Russen*, zatem *Preussen* (Borussia = Porusija, to je ob Rusiji ležeča zemlja); c) neštevilno je v Rusiji rek z imenom *Rusj*, *Rosj*; d) besede *rôsa*, *ruslo* (struga) in *rusalka* (povodna vila). Iz te korenike izvajamo *Rosija*, *Rusija*, ali kakor govori ruski narod *Ràsija*, to je zemlja bogata na rekah, kakor jo nazivlja označilno uže Herodot. Graubünden nazivlja se danes še *Rhätia*; ob meji med Graubündnom in Tirolom imamo še danes

gorovje *Rhätikon*. Primerjaj *Valle Resia*, solzna dolina narodni smrti odmenjenih benečanskih Slovencev.

II. Krajevna imena: *Ratschitscher Tobel*, ravnina *Rovna*, selo *Zernetz*, mesto *Poselav*, gora *Su-Stol* (prim. „Krajski Stol“) 2236 met. visoka, gora *Scheiben-Stol* (2303 m., prim. „Šibka“); dalje gora *Wendenstok*, *Strela-Pass*, reka *Trevesia* = *Trebižin*, gora *Rasatsch*, selo *Rusatscha*, gora *Tscherva* (črveni = rdeče), potoka *Flatz* in *Blatten* (blato), reka *Limat*, selo *Ilanz* (prim. rusko *улемень* = jezero), reka *Slatina*, dolina *Jam*, gora *Welikopf*, reka *Rozana*, sela *Tschertach* in *Tschertschen*, konečno *Drusatscha*. *Flitsch*, *Bludesch*, *Ludesch*, *Bludenz*, *Guscha*, *Grusch*, *Kotschen* in še mnogo drugih slovenskega izvora jako sumljivih topografskih imen s konečnico na *atz*, *etz*, *itsch atsch*, *enz* ter *ing* = ink. (Prim. „Lessing aus Kamenz“ = *Lesnik iz Komenca*.)

Leskovec.

Ruske drobtinice.

Съ міру по питкѣ, годому рубѣхѣ.

Сумерки прозвѣщенія В. В. Розанова (Русск. Вѣс.) Юн с. г. — (Konec) Vseučilišča in akademije služile so in služijo za višo omiko. Pisatelj misli tu duhovne akademije za odgojo in omiko duhovščine. Toži se pa, da v takih akademijah, če so v velikih šumnih mestih, zunanji vplivi lahko rušijo to, kar se težko zida v teh zavodih t. j. posvetni vplivi na bogoslovce ne delujejo dobro. Za to predlaga, da bi taki zavodi bili oddaljeni od velikih mest.

Vseučilišča goje znanje, in to je tako značilno za nje, kakor je bila verska omika za srednji vek ali zunanja lepota in pravne vezi za stari grško-rimski svet. Politika in pesništvo nekako vezeta nvo kulturo: njima pomaga še glasba, (pač tudi slikarstvo?) manj pa skulptura. Po misli R.—a je novodobno pesništvo bolj globoko ter ima več vsebine, nego staro, a za to ni tako krasno, nima take divne odmerjenosti, oživlja je pa globoka misel, naj si bode filozofska ali znanstvena. Ta misel nas vleče k Faustu, Hamletu i dr. dovršenim pesniškim proizvodom, katerih ne bi umel stari svet. V protestanstvu meša se ta misel celó v vero in pospešuje znani njegov racionalizem. Središče naše kulture je torej misel, znanje. Veliko nevarnost za vspevanje vseučilišč vidi R. v tem, da členi teh zavodov mnogokrat ne jemljejo med se najboljih, in sicer, kjer vladajo razne strasti in sebičnost, ali pa se gospoda uklanjajo vplivu mas in časa, ali so celó zastareli v svojih idejah. Za to misli R., da naj bi nezavisen pokrovitelj izbiral profesorje. Nove stolice, ki bičasoma postale potrebne, pa bi vzdržavalo omikano društvo, a ne država, ki bi skrbela le za najpotrebnejše. Najvišja učilišča pa naj bi nadzirala srednja in časnikarstvo, ne pa izdavanje knjig ali perijodiških časopisov. Nadzor pa je potreben, da ne bi človeški nerazum rušil tega, kar so si težko pridobivali celi vekovi. Mi smemo le kaj pribaviti k bogatstvu, ki so ga nakopili preje, rušiti pa nimamo prava. Ravno dnevniki pa imajo običajno najmanj čustva za „svete starine“. Kako lahko gubé to čustvo mladeniči, ako se podajo bolj in bolj gospodujočim težnjam za osebnim vspehom brez drugih obzirov, n. pr. na narod, vero, znanost in kulturo v obče.

Pozabili smo, da se zgodovina ne more vršiti in človek ne more živeti brez višega, absolutnega načela, kar spoznava, da ima zanj veliko vrednost, a duše naše vendar težé, če tudi ne jasno, za tem višim načelom, ter čutijo praznoto, če ga nimajo. To absolutno mora se torej odgojiti v naših dušah, mora ogrevati naša srca v ljubezni za vse, kar je plemenito človeškega. Odgaja se pa

v rodbini, cerkvi in na — vseučiliščih. Rodbina, cerkev in vseučilišče imajo vsako svoj ideal. A ti idealji so bili zanemarjeni, in naše duše so pustele, trdila se naša srca, in padali smo z visot, na katere nas je bila uže privela težnja za idealom. Oživiti je torej rodbinsko življenje, zažgati je v srcih nam ogenj žive vere, ljubezen do znanosti in tako odgajati nas za prave, koristne državljane, da bomo ne samo državljani, nego nekaj samostalnega. vsak za se umetnik, mislilec itd. To je smisel kristijanske kulture, tako različne od jednostrano-poganske. Ne, mi ne smemo rušiti prvega načela svojega zgodovinskega življenja, rodbine, kakor je delal znameniti Rouseau, ki je svoje otroke dajal v najdenišče. Ne sme nam v srcih ugasniti vera v absolutno načelo. Ako oživiti ti dve načeli, oživi, osveži se, ojači se tudi tretje načelo našega kulturnega življenja: država prerodi se iz puste oblike v živ organizem, v katerem se bodo pretakali oživljavači sokovi državnega in socialnega življenja, budeč in krepeč zanemarjena čustva prava, resnice, bratstva in človekoljubja. Po tem ne bodemo tavali v temah duševne slepote, ne bomo zdvajali o sebi, o bližnjem, o možnosti, da se prerode naše duše, ogreje naš um z ljubeznijo in spoznanjem, da si imamo biti bratje in sestre, v ime resnice in pravice, v ime Najvišjega absolutnega načela.

— Zanimive so naslednje opomnje o ruskih posojilnicah: L. 1839. ukazal je car, da se posojilnice ustrojé pri občinskih uradih. Ali še le l. 1845. in 1846. bile so ustanovljenje prve take posojilnice, ko se je ustanovilo ministerstvo državnih imetij. S prva je to ministerstvo dajalo nekaj denarja za te zavode, po tem pa so začeli vlagati vanje privatni ljudje in dobivali 4% obrestij. V take posojilnice vlagali so potem tudi občinski in sirotinjski denar. Za posojila jemale so posojilnice 6% tako, da sta 2% trošila se za upravo. Te posojilnice so se hitro lepo razvile: neke od njih so imele letnega prometa do 30.000 r. Po tem pa so se te posojilnice nekako zanemarile na veliko škodo kmetskih prebivalcev. Ker ni bilo strogega nadzora, ugnezdile so se zlorabe in zavodi so izgubili zaupanje. Posebno se je to začelo z 1861. leta, t. j. z osvobodjenja kmetov. Kmetje so jih sami strašno zanemarjali. Druge vrsti posojilnice, podobne našim, so se v Rusiji tudi razvile uže v 60tih letih; osnovane so bile tudi na zadružnem načelu, ali niso posebno vspele. „Mosk. Véd.“ št. 170. t. l. priporočajo posebno občinske posojilnice in mislijo, da bi mogle pri dobrem nadzoru procvetati, kakor so uže cvele nekdaj in bi celo s časoma mogle postati —

oddelki državne banke. Nam se zdi malo čudno, da se samo pomoč, katero dajajo, n. pr. naše posojilnice, ne ceni dovolj in včasih ne kako po strani gleda združevanje za tako samopomoč s posojilnicami. Da so mnoge take zadružne posojilnice lepo vspele in mnogo koristile svojim članom in drugim, dokazuje tudi obširna in vestno pisana knjiga P. A. Sokolovskega o ruskih posojilnicah raznih vrst. (Ссудо-сберегательныя товарищества въ Россіи по отзывамъ ли-

туры С. П. 1889). Isti P. A. Sokolovsky napisal je še drugo obširno in lepo knjigo: Деятельность земства по вопросу ссудо-сберегательныхъ товариществъ. С. П. 1890, 395 str. Zanimiva je tudi knjiga N. O. Osupova: Опять статист. изслѣдованія ссудо-сбер. товариществъ С. П. 1887 335 str. Omenil sem te knjige, da si jih morda naroči kdo. Piše naj v Rusko slav. knj. sklad, Petrograd, Nevsky 74. C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele :

V. skupščina „Zveze slovenskih učiteljskih društev“ bila je dne 16. in 17. t. m. v Mariboru. K zborovanju prišlo je okoli 200 učiteljev iz raznih slovenskih krajev, da se posvetujejo o povzdigi in koristi ljudskega šolstva in ugleda slovenskega učiteljstva. Zvezin predsednik, Vajteh Ribnikar, nadučitelj v Logatcu omenil je v svojem nagovoru, da šteje „Zveza“ uže 28 učiteljskih društev. Izrekla se je zahvala na njegovem trudu uredniku društvenega glasila, nadučitelju M. Neratu. Sklenilo se je opustiti za sedaj izplačevanje nagrad raznim sodelavnikom, kajti najboljša nagrada mora biti sleharnemu učitelju uže zavest, da sodeluje v prid in blagor šolstva in ugleda učiteljskega stanu — O posameznih nasvetih predlaga nadučitelj Krajin iz Podmelca, da se nabira o primernih shodih dobrovoljne doneske v „zvezine“ namene, kajti blagajnikovo poročilo izkazalo je popolnoma neznameniten prebitek. Predlog je bil jednoglasno sprejet. Na zahtevanje nadučitelja Bogatca iz Ricmanj dá nadučitelj Dimnik iz Ljubljane pojasnilo o „Učiteljskemu domu“. Ta „Učiteljski dom“ bode imel namen, v posebnih, po kronovinah razdeljenih „domih“, sprejemati učiteljske sirote in otroke, ki se šolajo v mestu. Za nabiranje denarja bode se moralo ustanoviti posebno društvo za vsako kronovino, vrhovno nadzorstvo pa bode imela „Zveza“. Dne 17. t. m. obiskali so vsi udeležniki gomili slovenskega vladike A. M. Slomška in pesnika A. Tomšiča. Na obeh grobovih odpeli so žalostinke. Potem je bilo zborovanje posameznih odsekov, po zborovaju pa so si ogledali delegatje krasno in poučno razstavo učil na Mariborskem učiteljskišču.

Popoldne bilo je glavno zborovanje, katero je otvoril nadučitelj Vajteh Ribnikar. Iz med raznih točerk dnevnega reda omeniti je posebno poročila nadučitelja Janka Lebana „Kaj in kako čitaj mladina“. Na podstavi tega poročila sestavil se je poseben ocenjevalni odsek za mladinske spise.

Slovansko ferijalno društvo „Sava“ imelo je dne 13. t. m. v Kranju svoj občni zbor, o katerem je bil izvoljen sledeči odbor: Predsednik: Vladimir Ravnar stud. jur., tajnik: Franjo Govekar, stud. med., blagajnik: Josip Mazi, stud. techn. in dva namestnika. Med 12. odborniki sta podpredsednika: Franjo Gregorec, stud. jur. in Stanko Kogej, stud. jur. in preglednika: Janko Vencajz, cand. jur. in Demeter Bleiweis vitez Trsteniški, cand. med.

„Družba sv. Cirila in Metoda“ otvori v kratkem osnovno šolo v Velikovicu na Koroškem. Okolica Velikovška je popolnoma slovenska, vendar pa morajo otroci pohajati čisto nemške šole. Umevno je torej, da so sprejeli to vest z velikim veseljem ne le Velikovčani, ampak vsi koroški Slovenci.

Tridesetletnica narodne čitalnice v Kranju na Gorenjskem. Dne 29. januarja t. l. bilo je 30 let,

odkar je bil v Kranju osnovalni zbor čitalnice, kateri sta kumovala oče slovenskega naroda dr. Janez Bleiweis in pesnik dr. Lovro Toman. Proslava 30letnega obstanka 12. t. m. bila je sijajna. Slavnosti udeležila so se razna društva korporativno, druga pa so poslala deputacije; skupno bilo je 10 društvenih zastav. Občinstva bilo je ogromno število, zastopani bili so vsi stanovi izven duhovskega. Med odličnimi gosti bila sta arhitekt Ant. Balšane iz Prage in profesor Maksimiljan Osipovič Fišer iz Moskve. Popoldne namerjali so vsi udeleženci obiskati stolno cerkev, toda društva niso smela v hram božji, ker je bil to prepovedal Ljubljanski škof Missia. Po javni telovadbi „Ljubljanskega Sokola“ odkorakala so vsa društva na pokopališče, počasi pesnika-velikana Prešerna, ki je pel „... vremena Slovincem bodo se zjasnila“ in Jenka, pevca „Naprej zastave slave!“ Tudi na pokopališču je zabranil škof Missia nagrobne govore. Vendar pa je stopil pogumen narodnjak na Prešernovo gomilo, vsklikniviši: „Slava tvojemu spominu! Blagor Tebi, da nisi doživel današnjega dne!“ Pevec odpeli so nagrobnice na obeh grobovih. Zatem bil je slavnosten koncert, ki se je vršil izborno. Da ni bilo med slavnost pomešane grenke kapljice omenjenih prepovedij, ostala bi 30letnica Kranjske čitalnice izvestno vsem udeležencem v veselem spominu. Pretresajoč to prepoved pa prosi „Slovenski Narod“ Boga, da odpusti onim, ki ne vedo, kaj delajo... „Kdor seje veter, zanje vihar!“

Šolska poročila. Državni viši gimnazij v Ljubljani obiskovalo je koncem šolskega leta 1892-93 v osmih razredih, vsakega v dveh oddelkih 620 učencev in sicer: 490 Slovencev, 126 Nemcev, 2 Čeha in 2 Italijana. Odlični vspeh imelo je 78, dovoljni 394 in nepovoljni 24 učencev, 78 pa mora podvreči se ponovljavnemu izpitu. Podučevalo je obligatne predmete poleg ravnatelja 28 profesorjev, neobligatne pa 7 profesorjev in učiteljev.

Na državnem gimnaziju v Gorici bilo je prošlega šol leta 408 dijakov, in to 176 Slovencev, 163 Italijanov in Lahov (Furlanov) ter 69 Nemcev. Tem 69 Nemcem na ljubo bil je ves pouk nemški, izvzemši veronauk v prvem in drugem razredu. K zrelostnem izpitu prijavilo se je 22 dijakov, toda padlo jih je 9. Vzrok temu nepovoljnemu vspehu je izvestno v nemškem poučnem jeziku v nemški deželi.

Na c. kr. obrtni strokovni šoli za lesno industrijo v Ljubljani poučevala se je nemščina po 3 ure na teden v I. tečaju, po 2 uri v II. in III. in po 1 uro v IV.; slovenščina pa po 2 uri v I., po 1 v ostalih tečajih, izvzemši IV. letnik. Veronauk predaval se je v I. in II. tečaju po 1 uro na teden, tehnični predmeti v I. tečaju 19 ur, praktiški pouk vršil se je 26 ur; v IV. pa je bilo predavanje 15 ur in praktiški pouk 36 ur na teden.

C. kr. obrtna šola za umetno vezenje in šivanje čipek v Ljubljani imela je tri tečaje v dveh oddelkih; prvi oddelek za umetno vezenje (slovenščina in nemščina po 1 uro, umetno vezenje po 23, 25 30 ur na teden), drugi oddelek pa za šivanje čipek (nemščina in slovenščina po 1 uro, šivanje čipek po 20, 22, 26 ur na teden).

Za družbo sv. Cirila in Metoda v Istri. Te dnij prinesel je „Obzor“ navdušen člančič o prekornosti narodni istrski šolski družbi. Razmotrujoč žalostne odnose v „tužni Istri“, pride do naslednjega plemenitega zaključka: „S toga ne može se Hrvatima u kraljevini dosta preporučiti, da se čim brojnije upišu u društvo sv. Cirila i Metoda. To je jedno. Drugo, da se u sastancima sakupljaju prinosci za to društvo — pa bilo da se, bar za njeko vrtime *prestane sakupljati u druge časovite svrhe, bud i za liečnički fakultet*“.

25letnica „Šempaškega taborja“. Dne 18. oktobra t. l. bode 25 let, odkar je bil v Šempasu na Goriškem znameniti in za primorske, posebno pa goriške Slovence prevažni „tabor“. Urednik goriške „Soče“ in tiskar g. Andrej Gabršček poslal je raznim slovenskim društvom vabilo v proslavo spomina na ta pomenljiv dogodek s sledečo okrožnico: „Slavno društvo! V nedeljo dne 17. septembra t. l. obhajali bodemo goriški Slovenci 25letnico slovečega in za probujo slovenskega ljudstva v teh krajih preznamenitega „Šempaškega taborja“, ki se je vršil 18. oktobra leta 1868. Slavnost, ki se bode vršila na prostoru bivšega taborja pri Šempasu, bo imela političen in zabaven del ter utegne postati znamenit in sijajen praznik ne le za goriške, marveč za vse Slovence“. Zatem sledi vabilo na razna pevska društva v imenu pripravljalnega odbora, da se dejansko udeležijo zabavnega dela proslave in da odposljejo v ta namen svoje prijave.

Ulični napisi v Ljubljani. Ker je vlada ustavila nameščenje izključno slovenskih uličnih napisov, pritožil se je zaradi tega Ljubljanski mestni svet na ministerstvo. Izključno slovenski napisi ostali so kljub tej prepovedi nad uhodi v stražnice in v javna občinska šetališča. Ostali ulični napisi, kateri se promenjajo, prenavljajo pa se takó, da stoji napis na slovenskem jeziku na prvem mestu in na drugem nemški napis. V okolici pa se množe izključno slovenski napisi dan za dnevom.

† **Fran Gestrin.** Smrtna kôsa neusmiljeno pobira slovenske književnike. Vsako leto zadeva smrtno rane ubogemu slovenskemu narodu. Nemila je to usoda! *Fran Gestrin* cand. prof., c. in kr. častnik in hišni posestnik, bliščeča zvezda, katera je začela bliščati na književnem polju slovenskem, umrl je dne 15. t. m. v Ljubljani še-le 28 let star. Pokojni bil je vsestransko naobražen in jako nadarjen mož, in uzor-značaj. Bil je duhovit in dovtipen. Uže s prvimi svojimi pesniškimi poskusi obrnil je na-se občno pozornost, kajti poleg svojih modroslovnih studij baval se je rad z leposlovjem. Bil je sotrudnik „Zvona“ in „Slovana“ in zadnji čas še je obečal svoje sodelovanje „Slovanskemu Svetu“, ako mu se zboljša zdravje. Kruta bolezen ni mu dopustila izvršiti svojega namena. Obolél bil je uže lani maja meseca na bolezní, katero si je nakopal predlanskega leta pri vojaških vajah. Ni mu bilo več pomoči. Hiral je in hiral, dokler ni za večno zaspal. — O njega književnih zaslugah spregovorimo obširnejše prihodnjič. Za danes omenjamo le, da so položili pre-rano umrlega Gestrina v rakev „Pisateljskega društva“ v Ljubljani. Pogreb bil je sijajen. Zastopana bila so poleg vseh narodnih društev Ljubljanskih tudi naša akademiška „Sava“ in „Triglav“ in poleg raznih deželnih poslancev nešteto

odličnih oseb, čestilcev pokojnikovih. Nagrobni govor spregovoril je odbornik „Pisateljskega društva“ gosp. Anton Trstenjak ganljivimi besedami, s katerimi je slikal pokojnikove zasluge kot pesnika, pisatelja, rodoljuba in človeka. Pokojnik postavil si je trajen spomenik med hvaležnim slovenskim narodom s svojo oporoko, po kateri je volil. izvzemši nekatere malenkosti, vse svoje okolo 25.000 gld. iznašajoče premoženje „Pisateljskemu podpornemu društvu“. Večna slava njegovemu spominu!

b) ostali slovanski svet.

Rojstveni dan Njeg. Veličanstva presv. cesarja so proslavljali dne 18. t. m. razni narodi Avstro-Ogerske na razni način. Da so pri tej slavnosti sodelovali posebno Slovani, je porok njih tradicionalna udanost do prejasne Vladoarjeve hiše.

O slovanski vzajemnosti objavljajo „Národní Listy“ zanimiv dopis odličnega Poljaka, o katerem naj se po piščevi želji razpravlja dalje. Pisec pravi: „Najmogočnejše pleme v Evropi, slovansko, bilo je odsojeno uže od vekov, da služi tujim, slabšim narodom; znaten njegov del pa je uže izginil v drugih narodih, ne zapustivši niti sledú o sebi. Pruska država n. pr. stoji na zemlji, katera je nekdaž bila slovanska. Poljaki osnovali so nekdaž silno državo, ob kateri so se kroz sedem stoletij razbijali valovi germanizacije. Propadla je ta država vsled notranje nesloge in neugodne geografske lege in podlegla mogočnim sosedom.

Naš glavni smoter je ta, kakó najti način in sredstev, da se povrnejo izgubljene pravice avstrijskim Slovanom. Zaman je ves trud Čehov, kakor tudi ostalih Slovanov, dokler si ne pomagajo medsebojno. Poljaki stojé doslej na strani ter so proti svoji volji pristaši sedanjega tira, ker ne vidijo iz-taknjenega cilja.

Južni Slovani ne morejo storiti ničesar v prid svoji narodnosti, ker jim nasprotujejo povsod Nemci. Nemci celó podpirajo proti Slovanom italijanske manjšine, kljubu iredenti. Iz istega vzroka prepustili so Nemci Madjarom moč, do katere nikdar niso imeli pravice. Madjari zahtevajo od Dunaja, da v ničemer ne popušča Slovanom, v tem ko sami delujejo v — odcepljenje. Dokler stremijo Slovani za svojimi pravi po raznih oddaljenih potih, brez medsebojne podpore, nikdar ne dosežejo cilja. Slovani morajo konečno pozabiti na davne predsodke in na medsebojno mržnjo, kajti le zbok nesloge izgubili so svojo nezavisnost.

Nemci so se branili vedno vzajemno in kljubu tem, da imajo še danes v zedinjenim cesarstvu mnogo samostalnih držav in državice, vendar kličejo samozvestno: „*Wir Deutsche fürchten nur Gott und sonst Niemanden*“. Mi Slovani pa se bojimo peščice nasprotnikov, ki odločuje proti nam. Sleharna slovanska narodnost čuva naj svoja prava in svoj jezik, a proti zunanosti stati moramo vsi kakor jeden človek. V ta namen sporazumeti se morajo slovanski poslanci in skupno delovati v *premembo volilnega prava* in odpravo Slovanem toli pogubnega Schmerlingovega reda.

Treba osnovati slovanski odbor, v kateri bi odposlal vsak slovanski narod primerno število odposlancev. Ta odbor naj sporazumno išče sredstev v povrnitev pravic, katere pripadajo Slovanom. Ta odbor delovati bi moral po vseh slovanskih zemljah, obveščati časnikarstvo, buditi narod in bodriti vse na sodelovanje.“

Pl. Plener, načelnik nemške liberalne stranke, je uže razglasil, da v bodoči sesiji predloži njegova stranka zopet jezikovni predlog. Slovanski poslanci so imeli in imajo časa dovolj, da se pripravijo na novi boj. Nemška levica misli jedino na to, kakó bi gledé na jezik ugnala Slované ter zajedno uničila pravi smisel člena XIX. Slovani ne skrbé

ne za načrt, s katerim bi se zaščitil njih jezik, še manj pa njih narodnost, in vendar govori čl. XIX. o narodnosti in jeziku, in je zaščita narodnosti še važnejša od zaščite jezika.

Razstave v Přerovu in Tišnovem. Dne 12. t. m. odprla se je slovesno narodnopisna razstava v Přerovu. Ta razstava je jako lepa priprava cele Moravske na Praško veliko narodnopisno razstavo l. 1895. Uže posamezni oddelki, kakor gospodarski, šolski, umetniški itd. dajejo bogato gradivo za vsestransko spoznavanje Moravske, seobno pa velja to o narodopisni razstavi, katera obseža Vlaško, Hanaško in Slovaško pleme. V posebnem pavilonu pa je nastavil list „Velehrad“ svoje „razstavno uredništvo“, katero izdaja tekom razstave „Velehradu“ prilogo „Výstava Přerovská“. Tej razstavi podobna pa se je odprla dne 10. t. m. v Tišnovem.

H Kollárjevi slavnosti. „С. Петербургское славянское общество“ odposlalo je o Kollárjevi stoletnici v Turč. Sv. Martin adreso, v kateri izraža vročo svojo željo, „da bi Slovaki i nadalje dajali Slovanstvu takih učenjakov, kakor so bili Kollár, Šafařík, Kuzmani, Štur, Hodža, Hurban. Sv. Martin da naj postane Nazaret Vseslovanstvu, kakor so mu bili Mošovec Betlehem. Duh Kollárjev na zapadu, kakor njegovega mlajšega brata Chomjakova na iztoku ukrepiljaj vas in nas v obče služenje Slovanstvu — bratstvu“.

Hrvatsko društvo Strossmayer v Chicagu. V Chicagu živeči rodoljubni Hrvatje osnovali so društvo „Strossmayer“ v dve plemeniti svrhi: podpirati svoje člane v nesreči in širiti vpliv hrvatskega naroda v Chicagu. Nedavno imelo je to društvo svoj „piknik“, kakor poroča list „Chicago“, hrvatsko glasilo v istem mestu. Amerikancem je neki jako ugajalo tamburanje, radi česar je bil vspeh veselice vsestransko sijajen.

Prvi muzej hrvatskih starina u Dalmaciji. V Kninu otvoril se je slovesno „Prvi muzej hrvatskih starina u Dalmaciji“. Največo zaslugo za važno to podjetje, kateremu je zadača odkrivati na temelju starinskih spomenikov sijajno prošlost Dalmacije in Hrvatske v obče, ima Franjevec č. oče Vjekoslav Marun. Njemu so dolžni posebnega priznanja ne samo Hrvati, ampak Slovani v obče.

Hrvatska knjiga na izložbi v Chikagu. Na kolumbiške svetovne razstavi v Chicagu nahaja se v odseku za folkloristiko učena studija Vida Vuletića Vukasovića, učitelja iz Dalmacije, prevedena na angleški jezik. Naslov knjigi je: „Grobovi in stariji in novi pogrebni obredi v Slovanih“.

Pepe Henneberg. Tudje mu je ime, ali je Hrvat ne samo dušom i srcem, nego takodjer licem i okom. „Švabskoj“ naravi onoga Henneberga, koji se, došav pred stotinu godina u hrvatsko domovinu, oženi Hrvaticom čiste krvi, ne ima u njemu ni sleda ni traga. On je već po svojem pradjedu, ili prije, prestao biti Hennebergom, pretvorio se od pete do glave Kokošarevićem.

Pepe Kokošarević — ? Tko zna, tko je dr. A. Tresić-Pavičić i u kakvoj je pjesmi on spjevao našega Kokošarevića, on i zna, da nam je govoriti o ličnosti, kakvih nije mnogo među živućimi — jer je pjesma samo za prvaka.

Pepe Kokošarević boravio tih dana medju nama u Trstu, usried nas, t. j. mi oko njega. I sretnimi smatraju se svi, koji so bili oko njega, i žale neizrecno, što nije ostao na čelu našega stola malo dulje vremena. — Što je? Filozof u Zagrebu. Filozof — ta ima ih dosta i odviše. Dà, ali filozof je Kokošarević i nešto drugo — humorista prvoga reda. Da si ga čuo, kada je držao magjarski govor, njemački govor! Što tako se ne čuje niti u gledalištih prvoga reda od najboljih humorista. Kako on poznaje naše dialekte!

Kanda je rođen u dotičnoj občini koje nariče govori! Kako poznaje naše narodne pjesme: koli hrvatsko-slovenske, toli dalmatinske; koli istarske, toli bošnjačke in hercegovačke; koli crnogorske, toli kranjske, štajerske i koruške! Pozna? On ih zna, kano da mu ih pjevala mila majka, kad još bijaše u povelju i u pelenama! Kakva mu šola! To se ne da opisati, to treba vidjeti i slušati.

Ne ima ga više medju nama, otišao u „bratsku nam Sloveniju, u prekrasnu zemlju, u kojoj stanuju predobri ljudi.“

Komu dodje sreća, da mu bode u društvu, neka se smatra sretnim. Imat će pred sobom nekakvo divno ogledalo, u kojem će vidjeti sve vrline i mane naroda našega... Vidjet će, medju inim, da naš narod mnogo pjeva i pije i da mu je šala, kako u nijednoga drugoga. — Je li takav narod i podhvaćen?

Trozveza in Madjari. Pod zaglavjem „Konspiracije proti trozvezi“ objavil je *Pesti Naplo* pomenljiv članek, v katerem odkriva dogovarjanja, katera je imel bivši tajnik ogerskega ministerstva zunanjih poslov Julij Rimler z ruskimi državniki in generali. Svrha dogovarjanja bila je ta, da se posredovanjem skrajne levice ogerske sporazume z Rusijo za osnivanje rusko-francoske-ogerske zveze. Rimler pripoveduje namreč, da je bil leta 1892. z raznimi priporočilnimi pismi v Petrogradu, kjer se je dogovarjal z najvplivnejšimi možmi Slovankega blagotvoriteljnega odbora, kakor z Ignatijevem, Vasilčikovim, Sablerjem ter z generali Kirjejevim, Bogdanovičem in Čerajevim, dalje Pobjedonoscevim in z raznimi učenjaki in uradniki. Prvi minister nastave Deljanov, knez Volkovsky in Hitrovo sprejeli so ga v posebni avdijenciji ter mu baje obečali pismeno in ustno simpatično svojo podporo njegovemu prizadevanju. General Kirjejev da je pozval Rimlerja, da sestavi „načrt o iskreni in stalni pogodbi med Madjari in Slovani“. Rimler je izdelal ta načrt in ga izročil Kirjejevu. V tem načrtu, kot „programu zunanje politike madjarske nezavisne stranke“ rečeno je, da Madjari svečano obečajo bratovsko deliti s Slovani vsa prava, kakor se je to većinoma že zgodilo (sic!), zajamčuje se Slovanom polni razvoj njih jezika; da bi morala Rusija kot naravna zaščitnica Slovanov vplivati na to, da se „slovanski bratje“ brezuslovno udajo madjarski lojalnosti; Rusi in Madjari pozabijo naj žalostne dogodke vojske iz 1848-49 leta, ter Rusi naj prepusté vse shranjene spomine na isto Budimpeštanskemu muzeju; do one dōbe, v kateri bode imela Madjarska svoj lastni zunanji zastop — kar se zgodi prej, nego se misli — imenuje naj se za Budimpešto generalni konzul, kateri bi s pomočjo svojega francoskega diplomatskega druga mejil vpliv nemškega agenta na madjarsko plemstvo; Madjari da se trdno nadejajo, da se s pomočjo francoskih prijateljev vsled ruskega vpliva nezavisni stranki skoro posreči odtegniti Ogersko germanskemu in židovskemu vplivu; kar pa se dostaje balkanskih držav, se Madjari zanje ne brigajo; prepustili bi tudi Bosno in Hercegovino nje usodi. V uvodu k tem točkam je rečeno, da bodi Rusija v najprej podpora Ogerski proti Nemčiji, kajti ako se germanizirajo Madjari, germanizirajo se tudi Avstrija in balkanske države. Nemčija bila bi potem nevarna Franciji in Rusiji.

Na to spomenico odgovoril je neki takoj v obširnem pismu general Kirjejev. V tem pismu da pravi, da so pritožbe slovanskih soplemenikov včasih nekoliko pretirane, z druge strani pa je Ogerska daleč od tega, da bi udovoljila najpravičnejšim zahtevam Slovanov. Navaja v primeru romunsko deputacijo, katera ni prekoračila niti za las zakonitih mej. Kar se tiče trofeje iz leta 1849., omenja, da se nahajajo tudi napoleonske trofeje v Kazanski cerkvi, kar pa čisto nič

ne moti francosko-ruskega izvrstnega sporazumljenja. Popolnoma resnično je pa, da Ogerska nima na Balkanu ničesar iskati. Rusija ne gre za tem, da bi si osvojila kojokoli deželo, ona išče marveč, da pusté drugi te dežele v miru ter da ne podpirajo Stambulova in Koburžana in njegovih jezuitov. Med pangermanskimi in panslavistiškimi idejami je ta razlika, da pravijo Germani, da imajo svoja prava povsod tam, kjer živé Germani, v tem ko imajo Slovani povsod svoje dolžnosti, kjer bivajo Slovani. Konečno naglaša Kirjejev, da se je razgovarjal s starim, izkušenim diplomatom o možnosti sprave med Rusijo in madjarsko nezavisno stranko in ta diplomat mu je odgovoril, da se more poskusiti, konečno pa da se zgodi, kakor se je zgodilo nekdanj z Andras-syjem. Ako pride ta gospoda do krmila, hitro spremeni svoja načela. — Da so bili taki dogovori, in da je Francija posredovala med Ogersko in Rusijo, razvidno bilo bi tudi iz izjave francoskega poslanca Pichona in potrdila levičarja Pázmándija v „Pesti Naplu“. Lista „Europe“ in „Nouvelle Revue“ prinesla sta o svojem času članke proti Madjarom. Takoj nato je izjavil skrajni levičar Pázmándy: Nikari ne križajte naših računov! Mi smo Vaši prijatelji in prijatelji zveze z Vami; ako objavljate Vi članke proti Madjarom in v prid Hrvatom, otežujete naš položaj. Pichon razjašnjuje to in tolmači, zakaj „Nouvelle Revue“ govori vedno o „viteških“ Madjarih ter deluje v to, da ublaži zapreke med Madjari z jedne in Slovani, sešebno Rusi, z druge strani. Zanimivo je, v koliko je bil Rimler izrecno pooblaščen v take dogovore. Jako naravno je, da se Madjari bojé Rusije ter skušajo pridobiti si nje naklonjenost; nikakor pa ni naravno, da bi se spuščala mogočna Rusija z Madjari v dogovore za — zvezo.

Sodba Nemcev o Madjarih. „Berliner Tageblatt“ obsoja jako ostro postopanje Madjarov proti romunskemu shodu v Sibinju. Med ostalim objavlja odkrito svoje mnenje, da v inozemstvu ne verujejo Madjarom ničesar o njih trditvah o enakopravnosti nemadjariskih narodov v Ogerskeji, še manj pa verujejo trditvi Madjarov, da nemadjariski narodi v Ogerskeji nimajo niti vzroka pritoževati se. V Ogerskeji madjarizujejo se mirno dalje Slovani in Romunci; z erdeljskimi Nemci so Madjari uže zdavna gotovi. Več težave pa, nego o svojem času erdeljski Saksoni, dajó Madjarom Slovani na jugu in severu in Romuni na vstoku. Madjarizovanje pa se vrši brezobzirno strogostjo. V upravi, v šoli, pred sodnijo in v cerkvi vladati mora madjarščina. O slobodnem narodnem gibanju ne more biti niti govora. Narodna zakonita prava jednostavno prezirajo. Narodna čuvstva se udušujejo, a odločuje le to, kar služi neomejeni madjarski državni misli.

Gališka in Češka. Галичаннѣ razpravlja v članku „У насъ иначе“ enakopravnostno vprašanje, katero je deželni namestnik češki iznesel, takorekoč — na ulico. Razmotrujoč ukrep grofa Thuna s stališča zloglasnega § 19. drž. osnovnega zakona gledé Praških Nemcev, izreka bojazen, da ne doživi slične naredbé od namestništva Levovskega gledé uličnih napisov v Levovu. Tudi tam morali bi se staviti poleg poljskih napisov *ruski*, kajti Levov je historičsko rusko mesto in ležeče v vstočni Galiciji, naseljeni prebivalstvom ruskega naroda. Žal pa, pravi „Галичаннѣ“, da je pri nas še daleč do idejala ustavnega življenja, kajti tudi pri nas živi privilegij narodnostij.

Vseobčna deželna razstava odpré se leta 1894. v Levovu. Čehi namerujejo obiskati isto v velikim številu, da vrnejo Poljakom mnogobrojen obisk češke jubilarne razstave v Pragi.

Poljaki v Rusiji. Poljski listi javljajo, da je ukazal Varšavski gubernator general Gurko, da se morajo poljski katoliški koledarji za leto 1894, ki so sedaj uže pod tiskom, predelati po uzoru pravoslavnih, t. j. novo leto mora pričeti z 13. januarijem. Tudi morajo imeti poleg tega dneva opazko „Novo leto“ na ruskem in poljskem jeziku. Izdajatelj koledarjev dobili so povelje, da mora stati ruski tekst pred poljskim. Proti temu ukazu so se baje pritožili v Petrograd, toda niso dosegli ničesar.

† **Aleksander baron Vassilko Serecki.** Dne 21. t. m. umrl je nagloma na svojem posestvu Berhomet v Bukovini tajni svetnik Vassilko. Pokojni bil je član gosposke zbornice od leta 1867. in zastopal je v deželni zbornici bukovinski več let občine Visniške. Ko je Taaffejeva vlada prepustila prvenstvo v deželni zbornici Romuncem, bil je imenovan deželnim glavarjem bukovinskem. Ko je bil lani razpuščen deželni zbor, ni bil več potrjen deželnim glavarjem.

Malorusko jezično vprašanje. Gališko deželno finančno ravnateljstvo izdalo je naredbo, po kateri morajo finančne oblasti in davkarje odbijati kot nerazumljive vse uloge, pisane „v kojem rusinskem dialektu, podobnem ruskemu jeziku“. Predsedništvo političnega društva staroruske stranke „Ruskaja Rada“ vložilo je utok proti tej naredbi, trdeč, da po statutu nima finančno ravnateljstvo nikakoršne pravice baviti se s filologičnimi razpornimi vprašanji ter da morajo v smislu državnih temeljnih zakonov oblasti pripoznavati rusinskim jezikom tudi vsa narečja, katera rabijo omikanci v govoru in pismu.

Fonetiško malorusko pravopisje v Bukovini. Iz Črnovicev javljajo poljski listi, da je sklenil deželni šolski svet bukovinski uvesti fonetiško pravopisje v maloruskih osnovnih šolah Bukovine.

Črna Gora. Knez Nikola I je povodom proslave 400 letnice tiska Obodskega „Osmoglasnika“ podelil rede raznih stopinj mnogim gostom, sešebno tem, ki so prinesli adrese akademij in vseučilišč. Med odlikovanci je dobil *prvo* stopinjo Danilovega reda g. Vladimir Ivanović Lamanskij, prof. Petrograjskega vseučilišča in dejanski drž. svetnik, potem Bruardelj, člen instituta francoskega, profesor Pariškega vseučilišča in načelnik medicinskega oddelka; *drugo* stopinjo: episkup Nikanor Ružić, g. Milan Miličević, člen kral. srbsk. akademije; g. Pavel Poirier, prof. med. fak. Pariškega vseučilišča; g. Vladimir Jakšić, načelnik statist. oddelku v pok. v Belgradu; *trečo* stopinjo: dr. Aleksander Ivanović Aleksandrov, prof. na Kazanskem vseučilišču in drž. svetnik; g. prof. Nikola K. Gorlatov, nadvorni svetnik v Kazanu; g. Ljubir. Kovačević, prof. na veliki šoli in člen kralj. srbske akademije v Belgradu. In mnogi drugi.

Glagolski obred v Črni Gori. „Agramer Tagblatt“ je objavil zanimiv članek o glagolskem obredu v Črni Gori po podatkih, katere je zajel, kakor trdi, iz merodajnega vira. Ta članek vredi, da ga posnanemo v njega glavnih potezah. Med ostalim pravi: „Sveta Stolica ne misli odtegniti se svojim obvezam vsled koncesij za glagoliško miso, vsled česar se ne more govoriti o razdiranju dogovora, kateri je sklenila Črna Gora s sv. Stolico v ta namen, da uredi svoje odnose s katoliško cerkvijo. Z druge strani pa moramo priznati istino, da je dal vladika Milinović svojo ostavko vsled zakasnjene odpošiljatve glagolskih misal, ne da bi bil papež prej odobril njegov sklep. Gledé vpeljanja glagolskega obreda pri črnogorskih katolikih, stanujočih skoro brezizjemno po novopridobljenih zemljiščih, pa se je stvar zavlekla iz dveh vzrokov. Glavni in prvi vzrok je ta, da se je zakasnil tisek glagolskih misal, od katerih je dobil doslej samo jeden častni

iztis knez Nikola. Drugi vzrok je menda ta, ker je prefekt propagandi kardinal Ledohovski — pod katerega vrhovnim nadzorstvom se tiskajo misala — rodom Poljak, vsled česar ima morda mali predsodek proti glagolskemu obredu. Ne more pa se dvomiti, da dobi vladika Milinović v kratkem potrebna nova misala. S tem pa nikakor ne bodo odstranjene vse zapreke, katere ovirajo vpeljavo glagolskega obreda v Črni Gori. Najvažnejša zapreka je pomanjkanje duhovnikov, kateri znado čitati slovanski misal. Kajti skoro vsa duhovščina v Albaniji je italijanske narodnosti, katera ne samo ne zna slovanskega jezika, ampak je celo naravnost nasprotna Slovanstvu iz zgolj političkih vzrokov kot širiteljica italijanskih aspiracij na Albanijo. Lahko je reči, da more vladika Milinović odstraniti take duhovnike in jih nadomestiti z drugimi, toda treba je pomisliti, da bi se morali drugi še-le vzgojiti in potem vzdrževati. Kajti sedanji italijanski duhovniki dobivajo svoje podpore izključno iz Italije. Za vzdrževanje novih domačih pa doslej še nedostajajo sredstev. Sicer ima pa vladika že sedaj pripravljenih nekoliko duhovnikov, kateri začno takoj s slovanskim obredom, ko pridejo glagolske knjige. Utemeljena pa je nadeja, da se posreči to številce polagoma pomnožiti, da se more končno povsodi namestiti slovanske duhovnike in izpodriniti italijanske. Iz Avstrije vladika Milinović nikdar ni dobival podpore, res pa je, da se mu že več let ne izplačuje mirovine, katera mu je pripadala kot avstrijskemu gimnazijalnemu profesorju. Da se je oziral vladika Strossmayer samo na dalmatinske, istrske in hrvatske katoličane, ko se je trudil, da izda Vatikan glagolske knjige, trditi kaj takega, imenuje se prezirati živo zanimanje, s katerim se je potezal vladika Strossmayer za konkordat s Črno Goro. Gotovo pa je vplival na njega tudi obzir na želje avstrijskih Slovanov, kajti glagolski obred upeljan je zopet že pred kakimi osemdesetimi leti v Dalmaciji in deloma v hrvatskem Primorju, radi česar so bile nove knjige že pred leti potrebne. Popolnoma napačno pa so razumeli na nekem mestu, katero ni potreba natančneje označiti, cerkvene namere, posebnost pa Strossmayerjeve, radi česar so se ustavljali razširjenju glagolskega obreda v Hrvatski, Dalmaciji in Istri ter pregovorili o svojem času celó nuncija Galimbertija, da je poslal dotičnim episkopatom okrožnico v takem smislu. Mora se pa trditi, da se ta okrožnica ne vjema z načeli, katera ima Rimski kurija o tej stvari. Na tem mestu je že odločeno vprašanje o slovanskem obredu in četudi se nekateri Rimski cerkveni dostojanstveniki še nekoliko pomišljujejo, nikakor ni opravičena bojazen, da bi Rimski kurija ovirala širjenje slovanskega obreda. Posebno z ozirom na Črno Goro je tako ugovarjanje popolnoma neutemeljeno, kajti četudi se pojavlja v Rimu, kakor pri vsaki vladi, sem in tje kak protitok, nobeden merodajnih činiteljev ne bode mogel podpirati niti možnosti rušenja konkordata s Črno Goro.

Ruščina v Črni Gori. Za šolsko leto 1893-94 uvede se v Črni Gori ruščina kot obvezan predmet brezizjemno v vseh šolah, ki so nad osnovnimi šolami. V Cetinjskem duhovnem semenišču in v ženskem institutu uvedena je ruščina že od davna.

Opuščen ruski konzulati. Dne 16. t. m. izšel je v Petrogradu ukaz, po katerem se opusté generalni konzulat v Krfu, in konzulati v Mletcih, Diarbeku, Livornu in Palermu ter podkonzulat v Zadru.

Vladimir Iv. Lamanski, ki je bil nesel na Cetinje adreso Petrograjske akademije nauk, potoval je v Črno Goro čez Ogorsko, ob povratu mudil se je nekoliko v Dalmaciji, posebnost v Dubrovniku, jednako tudi v Trstu. Ogledal bi si bil rad tudi Gorico in čez 30 let pogledal zopet tudi v Lju-

bljano; toda vročina ga je gnala premo pot preko Dunaja, Varšave, Vilne proti Petrogradu. Potoval je s hčerjo, katera, jedva 17 let stara, je završila letos gimnazij in pojde to šolsko leto na vseučilišče, kjer se vpiše v historičsko-filološki oddelek. Kakor slavni otec, skromna v vsem vedenju je tudi njegova nadarjena hči. Lamanski je sedaj izvestno med prvimi, ki zastopajo slovansko zgodovino in zgodovino slovanskih literatur, v obče slovanoznanje; zajedno spada med najgloblje slovanske mislilce, in njegove nazore bode uvaževati z vso zaresnostjo slovanskim voditeljem.

Rusko-nemška meja. Kakor poročajo iz Poznańskega, zaprta je vsled širjoče se kolere rusko-nemška meja od 21. t. m. Prehod dovoljen je samo v Strzalkovem, Pogorzelicem, Skalmiercizih in Podsamcih, in to po zdravniškem pregledu popotnikov. Izseljenci in sumljive osebe ne smejo dalje. — Raska vlada pomnožila je orožnike in pa carinarske uradnike ob meji, ker se tihotapenje širi vsled carinske vojne. — Za ladije ustanovila je pregledne postaje za popotnike v Pogorzelicah, Šrymu in Poznańskem, ob železničnih progah pa v Poznańskem, Lisi in Benčih; ustanovijo se take postaje tudi v Podsamcih, Ostrovi in Vrešnih.

Ruščina v Parizu. Petrograjski listi poročajo, da se je v raznih Pariških licejih že nekaj let poučevalo v ruščini in sistematiško širilo poznavanje ruskega jezika. Posebne zasluge v tem pogledu imajo liceji „Concorcet“, „Charlagnie“, „Luis le Grand“, „Buffon“ in drugi. Letos pa je poukazeljnih, Rusom prijaznih Francozov in Francozinj tako narastlo, da nedostajajo v Franciji sposobnih učiteljev za ruščino. Francosko naučno ministerstvo obrnilo se je vsled tega s prošnjo do ruskega, da pošlje potrebnih pedagogov za ruščino v Pariz. Ker je rusko ministerstvo ustreglo tej prošnji, dojde početkom prihodnjega šolskega leta že nekoliko novih učiteljev iz Rusije v Pariz.

Srbska skupščina sklenila je izročiti sodišču zatožene članove Avakumovičega ministerstva. Ker so bivšemu liberalnemu ministerstvu dokazani prestopki proti ustavi in samooblastno postopanje, obsojeno bode izvestno. Pred državnim sodiščem je obtožitelj v imenu skupščine poročevalec preiskovalnega odseka. To državno sodišče mora voditi preiskavo po določbah kazenskega reda in odrediti javno končno obravnavo. Razsojuje se po glasovih in odloči večina glasov. Razsodba stopi takoj v krepost. Kralj pa nima pravice popustiti prisojene kazni bivšim ministrom, ako ne bi jih priporočila skupščina njegovi mišti. Kazen za rušenje ustave in volilnega reda odmerjena je z dvem do petletnim državnim zaporom. — Dovolila je sedanjemu radikalnemu ministerstvu posojilo od 22 milijonov dinarjev, in posebej stavbenškemu ministru zajem od 1,551.000 dinarjev za gradnjo *Senjske železnice*.

Prestolni govor, s katerim je mladi kralj Aleksander zaključil dne 21. t. m. zasedanje skupščine, konča tako le: Gospoda poslanci! Danes so pretekli še-le stiri meseci, odkar sem s činom z dne 13. aprila končal pogibeljne posledice 21. avgusta, in vendar moremo opaziti že danes važne rezultate, katere smo dosegli. Tako uspešno more delovati le tako vladanje, ki se naslanja na popolno sporazumljenje med kraljem in ljudstvom. Nadejajmo se, da nam pomaga blaga previdnost v nadaljevanje našega dela. Inozemski listi splošno opažajo, da kralj v svojem prestolnem govoru ni omenil niti z jedno besedo ministerske zatožbe. Misli se, da menda sedanji vladi ni po volji, da bi kralj govoril o tej zadevi.

Mednarodni socijalistiški shod. Dne 6. t. m. začel je svoje zborovanje v Zurigu mednarodni socijalistiški

shod. Vseobčnemu pozivu na udeležitev odzvala so se socijalistiška društva vseh evropskih narodov, tudi ruska, in celo ameriška. Prišlo je k sestanku okoli 600 odposlancev. Glavni smoter sestanku bil je: razpravljati o občem volilnem pravu, po katerem naj bi imeli pravo glasovanja brezizjemno vsi državljani, počemši od 20. leta starosti, brez obzira na spol. V tem smislu sklenila se je resolucija, s katero se je završilo zborovanje. Izvestje o shodu povdarja s posebno slastjo, da se je zborovanja udeležil celo odposlanik iz Hrvatske-Slavonije. No, bili so zastopniki socijalistiške ideje tudi iz raznih dežel Avstro-Ogerske. Nemške novine povdarjajo, da so prodirali na zborovanju sosebno predlogi nemških socijalistov, in židovska glasila se sosebno veselje, da so se pri glasovanju razcepili na dva tabora. To je židovstvu glavno, takó pri narodih. kakor pri vseh raznovrstnih skupinah. Gledé na socijaliste pa je treba še posebe naglašati, da se vtepajo med nje vedno židovski agitatorji. Tudi na sedanjem shodu ni bilo brez njih, in, kar je najhuje, kadili so socijalisti ob tej priliki pok. židovskemu agitatorju in pseudo-pisatelju Marxu in njegovemu apostolu, na shod došedšemu Angels-u. To vse kaže, da socijalisti se dajo še za nos voziti, in da tiči njih program še jako nizko, tam, kjer se gleda jedino na želodec, ne pa na duševne plemenite potrebe. — Želeti je, da bi vsaj slovanski socijalisti otrsli se nemškega, prek in prek z židovskim duhom napojenega socijalizma ter načelno odstranili židovske agitatorje, naj si uže bodo na stališču Marxa, Lasalla ali pa koga drugega.

KNJIŽEVNOST.

Zbrani spisi Pavline Pajkove s sliko in životopisom pisateljice. I. zvezek. V Celji, 1893. Tiskal, izdal in založil Dragotin Hribar v Celji. Str. IV+256. Cena mehko vezanemu izvodu 2 koroni, krasno vezanemu pa 3 kor., po pošti 10 nč. več. Životopis pisateljice je podal njen soprog, prof. dr. Janko Pajk. V tem popisu so navedeni vsi doslej priobčeni spisi Pavline, roj. 1854. Prvi zvezek obseza pesmi (do 110 str.) in 3 spise v prozi. Kakor je tudi drugače znano, priobčila je naša pisateljica mnogo spisov v nevezani besedi; ti bodo najbrže polnili naslednje zvezke. Dobro je, da bode možno soditi to slovensko pisateljico po zbranih spisih; dobro je tudi zaradi tega, ker je začel dr. Mahnič razpravljati žensko vprašanje ter v reakcionarnem smislu vsiljevati slovenskemu občinstvu od najstrožih mislilcev uže davno pobite teze in trditve o ženski sposobnosti ali nesposobnosti. Dr. Janko Pajk je takó rekoč v zavračanje starih predsodkov priobčil v životopisu Pavlininem nekaj jako umestnih stavkov. Dr. Mahnič bode treba v svoj čas pa še posebe obsežne odgovoriti. Kar se dostaje tu omenjenega zvezka, navedemo uvodno pesmico pisateljice same: „Iz prve sladkosti, Ki hitro zbeži, Iz prve bridkosti Spoznavanja dni, Iz solz in hlepenja, Blaženstva, mučenja, — Iz svete ljubavi Rodbinskih vezil, In k materi Slavi ljubezni čutil, — Iz tega nastala Ta knjiga je mala“.

„*Slovanska knjižnica*“. V Gorici na Primorskem osnoval je g. Gabršček novo tiskarno pod imenom „Goriška tiskarna“. V tej tiskarni izhajala bode uže prijavljena „*Slovanska knjižnica*“. Namen te knjižnice je velepomemben za naše slovstvo, kajti spoznavala bode slovanski narod z duševnimi proizvodi drugih slovanskih plemen. „*Slov. knjiž.*“ je posebno bogato založena z dobrimi češkimi izvirniki v prvem s spisi sloveče pisateljice Bojané Němcové, Karoline Světlé, Eliške Krasnoborské, Sofije Podlipke; dalje slavnih

pisateljev duhovnika Beneša Třebizskega, Václava Kosmáka, Svatopluka Čecha, Alojzija Jiraska, Edv. Jelínka in drugih. Izmed poljskih pisateljev ima „*Sl. knj.*“ pripravljenih spisov od Mickijeviča, Sinkoviča Kraševskega, in Valerije Morskovske. Primanjkuje pa dobrih ruskih, slovaških in bolgarskih izvirnikov, čeprav je dobiti sosebno prvih na izbero. „*Sl. knj.*“ prinašala bode končno tudi srbskih in hrvatskih spisov v slovenskem prevodu. Izhajati začne meseca oktobra, mogoče še poprej, ako se oglasi zadostno število naročnikov. Prvi snopič razpošlje se uže v prvi polovici septembra meseca na ogled. Izhajal bode redno vsakih 14 dni po jeden snopič, na leto toraj 26 snopičev. Naročnina iznaša za vse leto 2 gld. 60 kr., posamični snopiči pa se bodo prodajali po 12 kr. (3—5 tisk. pól v mali 8.0) Naročnino sprejema „Goriška Tiskarna“ A. Gabršček v Gorici na Primorskem.

Josif Stefan. „Hayka“, št. 5 in 6, veleznamenit mesečnik, ki izhaja na ruskem jeziku na Dunaju, prijavila je obširen životopis o našem slavnem, začetkom tega leta na Dunaju umršem rojaku Josipu Stefanu. Razkazuje njegova nova razkritja na znanstvenem polju in opozarja na nemško knjigo, katero je spisal polkovnik Obermayer: „Zur Erinnerung an Josef Stefan, k. k. Hofrath und Professor der Physik an der Universität in Wien, von A. v. Obermayer, k. u. k. Oberst“. Izdal Braumüller na Dunaju. „Nauka“ završuje svoj spis z besedami: S Stefanom smo mi izgubili na vsekdar ne le jednega iz najodličnejših učenih velikanih, temveč in znamenitega blagorodnega človeka. Spomin o njem bode živel v srcih njegovih učencev, v letopisih Dunajskega vseučilišča in v historiji nauke ali znanosti. — Slovenskim časopisom priporočamo, da bi priobčili po „*Nauki*“ ali pa po nemškem spisu obsežniše črtice o življenju in znanstvenih zaslugah Koroškega Slovenca Stefana.

„*Djed Marijan*“. Istinite zgoode iz seoskoga života. Posvetio dru. Teodoru grofu Pejačeviću-Virovitičkomu Franjo Sudarević, učitelj u Osieku. Tiskom i nakladom Jul. Pfeiffera. 150 str., 50 nč.

Hrvatska slovnica za srednje i nalike im škole. R. Strochal. Zagreb 1893. Cjena 50 nč.

Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga CXV. Filologičko-historički i filozofičko-juridički razredi. XXXVIII. U Zagrebu 1893. Knjižara jugoslavenske akademije (Dioničke Tiskare). Tisak Dioničke Tiskare. — V prvem delu te sedaj priobčene knjige je nadaljevanje razprave člana dra. K. Vojnovića: Sudbeni ustroj republike dubrovačke. III. Od g. 1667. do g. 1808. V drugem delu razprave govori pisatelj o preustrojenju države in sodišč. Tu je zanimiv razgovor o porabi jezika. Pisatelj misli, da ostane kdo vé do kedaj nerešeno vprašanje, kedaj se je poslovanil Dubrovnik. Makušev misli, da je bilo to početkom XIV. ali početkom XV. veka, v tem ko Majkov, Pipin in Nodilo segajo v X. vek. S tem se zлага popolnoma Lukarić, ki dokazuje, da je XI. stoletja nadvladal slovanski jezik nad latinskim. Po svedoštvo Ivana Ravenskega, državnega kancelarja Dubrovnikega med l. 1370—80 je malokdo razumel in govoril italijansko, historik Razzi pa trdi, da koncem XVI. veka mladeniči niso dobro razumeli italijansko. Bujni razvoj slovanske književnosti XV. stoletja nasproti italijanski izključuje vsako sumnjo, da je slovanski element popolnoma nadvladal v obitelji, iz katere je izšel na književno polje. Kako pa je bilo kaj s porabo tega jezika v javnem življenju? Istitutih podatkov posneti moremo iz knjig in sodnijskih spisov v starem Dubrovniškem arhivu. Uže v statutu nahajamo latinski tekst prepleten s slovanskimi besedami, katere ne bi našle vselej dovoljnega latinskega izraza. Isto nahajamo pogostoma v „Ze-

leni knjigi*, četudi je tekst italijanski ali pa latinski. Tako tudi v „Rumeni knjigi“, toda v manji meri. Na koncu knjige so priobčeni „dodatki“ k tej razpravi, kakor jih je pisatelj nabral v Dubrovniških arhivih.

Na drugem mestu je priobčen konec dragocene historične razprave dra Fr. Račkega: „Nutarnje stanje Hrvatske prije XII. stoletja“. Pisatelj zaključuje celo vrsto člankov o hrvatskem društvu, o cerkvi, vrhovni državni oblasti, o urejenju in ustroju države in o gospodarskih odnosih z razpravo o nauku in pismenosti. Ta znameniti posel je toliko teži, ker nedostaje iztočnikov, radi česar je porabil pisatelj vire sodobnih držav, ki so stale v enakem ali sorodnem prosvetnem razvoju. Hrvatski narod, prišedši na jug, sprejel je krščanstvo in s tem bila je Hrvatska privezana na zapad. Tako je vzela v pouku cerkev vodstvo v svoje roke in sredstvo omike postal je latinski jezik. Promicala prosvete postala so v Hrvatski jednaka, kakor v drugih zemljah, a tudi učni zavodi bili so ustrojeni tako, kakor na zapadu. — Vse razprave, ki so se ohranile do danes iz IX. do XII. veka, pisane in sestavljene so na latinskem jeziku, in to ne samo spisi škofovskih in samostanskih pisateljev, ampak tudi spisi hrvatskih županov. Nastane vprašanje, ali se je že tedaj v Hrvatski gojila poleg latinske tudi domača, slovanska pismenost? Početek slovanske pismenosti zvezan je z imenom sv. Cirila in Metoda. Nastal je ljut boj latinščine proti slovanščini, v katerem je sveta Stolica pozvala na pomoč proti slovanščini kralja Tomislava in humskega kneza Mihajla. V hrvatski cerkvi ustrojila sta se dva nasprotna taborja: eden s hrvatskim škofom v Ninu na čelu, za slovanščino, drugi z ostalim episkopatom pa za latinščino. Ta tabor, v katerem je bila glava cerkve in države, zmagal je v Spljetskem saboru l. 924. Od pamtiveka pa je bila v Hrvatskeji glagolica najnavadnejše pismo ter so nekateri proglasili Hrvatsko kot zibelj glagolice. Glagolica je služila v Hrvatski in Bolgarski najprvo cerkvi za širjenje krščanstva v Panoniji in v Veliki Moravski in za službo božjo. Glagolica pa je tekom stoletij od zapada gubila proti vstoku vse bolj tla, v tem ko se je cirilica širila z vstoka proti zapadu. Ne sme se danes več dvomiti o tem, da je bila v starejši dobi glagolica v porabi tudi v hrvatsko-dalmatinskem Primorju, ni pa dokaza, da je bila cirilica poznana v Hrvatski v isti dobi, o kateri govori razprava. Slovanska pismenost se je vkoreninila v Hrvatski, ako ne koncem IX., pa vsaj v X. veku; rabila se je obla glagolica, po obliki jednaka glagolici panonsko-moravskih in bolgarskih spomenikov. Hrvatska bila je poleg Bolgarske prva zemlja, katera se je pridružila za časa onemu duševnemu preobratu, ki je začel v Panoniji in v Vel. Moravski ter se širil preko Donave in Karpat. No v Hrvatski morala se je slovanščina z glagolico uže pri prvem koraku boriti za svoj obstanek. Latinščina bila je od nekdaj silnejša

s svojo starodavno prosveto in svojim položajem v cerkvi in državi. Slovanščina in glagolica našla je nekoliko zaščite v cerkvi in narodu; v cerkvi se posebno v nižem svečenstvu in v redu sv. Benedikta.

Toliko smo posneli o tej prevažni razpravi za sedaj iz „Obzorovega“ poročila; iz malo zgodovinski utrjenih stavkov vidimo, da, kakor pred tisočletjem, ima slovanščina v cerkvi in zunaj cerkve pri zapadnih Slovanih analogne borbe za obstanek. Dodajmo še, da v tu mišljeni knjigi je tudi razprava prof. Vatroslava Rožića: „Kajkavački dijalekat u Prigorju“ in „Paljetkovanje“ od prof. Luke Zore.

Царес Лаз. Драма у три чина. Нарисао Радоје Рогановић, Пригорица. Цетиње, књ. цри. државна штампарија. Str. 129, vel. 8. Cena 1 gld. Ko se je ta dramatična igra predstavljala prvi krat (8. julija st. st. t. l.), zadovoljila je občinstvo popolnoma. Dejanje se vrši početkom XVIII. veka. I. dejanje na Cetinju in Stambolu, II. v Podgorici, Botumu in na Cetinju, III. na Carjevem Lazu in v Stambolu.

Vybor z Kollárovyh básní. I. 100 znělek milostných. Poznámkami opatřil I. Jakubec. Nakladem knihtiskárny Šimáčkovy. Cena 50 nč.

Těsnopisné Listy. S přílohou. Ti „Listy“ so s sedaj izšedšo 10. št. završili pod uredništvom Josipa Krondla svoje 21. leto. V 10. št. nadaljuje Anton Zupan: „II. Slovenska stenografija“. Urednik sam pa govori o bodočem shodu stenografov češkega in drugih slovanskih narodov; opominja k delu, katero je obči shod naložil l. 1891., da bi se do časa izdelali načrti tudi o občem, popolnoma novem sistemu slovanske stenografije. O poslednji je bila ravno letos v „Těsn. Listech“ obsežna razprava pod zaglavjem: „K otázce puvodního těsnopisu slovanského“. Nadalje je v 5. št. pomeščeno delo „II. Slovenska stenografija“. Sestavil in spisal Anton Zupan. „T. L.“ poštrevajo vedno stenografijo vseh Slovanov ter priobčujejo poročila o njej med vsemi slovanskimi narodi. „Těsnopisné Listy“ izhajajo s tipografsko prilogo sredi vsakega meseca in stojé na leto 1 gld. 50 nč. ter se naročajo pod adreso: Pan V. Pašek v Jilské ulici č. 12 v Praze.

„*Matice Slovanská*“. Dne 5. julija začela je izhajati v Olomucu nova lepoznanstvena knjižnica pod imenom „Matice slovanská“. Sbornik nejlepších povídek a novel slovanských, článkův a zpráv o kulturněhistorických poměrech a úkolech slovanských“. Izdajatelj in urednik je Karel Wolf. Izhaja dne 5. in 20. vsakega meseca. Naročnina iznaša: za tozemstvo gld. 2.50, za Črno Goro, Srbijo in Nemčijo gld. 2.74, za ostale države gld. 3. Posamični zvezki (6 tisk. pól male 8°) po 12 kr. Naročnino sprejema „Správe Matice Slovanské v Olomouci“. Prvi štírje zvezki prinašajo „Z Ruských luh“, Porídky a kresby; přeložil Cyril S. Mondrý. Objavljajo pa tudi književne in druge oglase.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

Izdajatelj in lastnik: **Fran Podgornik**. — Tisk tiskarne Dolenc. — Odgovorni urednik: **Julij Mikota**.